

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри,
д.н. держ.упр., проф.
_____ Н.В. Бондарчук
« _____ » лютого 2022 р.**

ДИПЛОМНА РОБОТА

**на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за освітньо-професійною
програмою «Публічне управління та адміністрування» зі спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»**

на тему:

**РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА РІВНІ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Здобувач

Александрова А.О.

**Науковий керівник,
д.н.держ.упр., проф.**

Сиченко В.В.

Дніпро – 2022

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет** менеджменту і маркетингу**Кафедра** менеджменту, публічного управління та адміністрування**Спеціальність** 281 «Публічне управління та адміністрування»**Освітня-професійна програма:** «Публічне управління та адміністрування»**Освітній ступінь:** «Магістр»**ЗАТВЕРДЖУЮ**Зав. кафедри _____
« _____ » _____ 2022 р.**ЗАВДАННЯ****на дипломну роботу студенту****Александрової Ангеліни Олександрівни**

- 1. Тема роботи** «Розвиток місцевого самоврядування на рівні територіальної громади: проблеми та перспективи»,
керівник роботи Сиченко Віктор Володимирович, д.н.держ.упр., професор,
затверджені наказом ректора ДДАЕУ від «12» жовтня 2021р. № 3513.
- 2. Строк подання студентом роботи** – 24.01.2022 року.
- 3. Вихідні дані до роботи** річні звіти, виробничо-фінансові плани, бухгалтерська документація, літературні джерела.
- 4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).** 1. Теоретичні та правові аспекти місцевого самоврядування на базовому рівні. 2. Реформування місцевого самоврядування: вітчизняний та зарубіжний досвід. 3. Проблеми та перспективи розвитку місцевого самоврядування на рівні територіальної громади. Висновки.
- 5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).**
1. Тема, мета, задачі. 2. Теоретичні та правові аспекти місцевого самоврядування на базовому рівні. 3. Реформування місцевого самоврядування: вітчизняний та зарубіжний досвід. 4. Проблеми та перспективи розвитку місцевого самоврядування на рівні територіальної громади. 5. Висновки.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
2, 3			

7. Дата видачі завдання 28 вересня 2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми і об'єкта дослідження, розробка завдання і графіка робіт	Жовтень 2020	
2	Вибір і опрацювання літературних джерел. Теоретичний розділ роботи	Травень-Серпень 2021	
3	Аналіз діяльності підприємства та написання аналітичного розділу роботи	Вересень-Жовтень 2021	
4	Розрахунок та написання проектного розділу	Листопад 2021	
5	Написання висновків та пропозицій	Грудень 2021	
6	Підготовка доповіді та ілюстративного матеріалу до захисту роботи	Січень 2022	

Студент _____
(підпис)

Александрова А.О.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис)

Сиченко В.В.
(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Тема: «Розвиток місцевого самоврядування на рівні територіальної громади: проблеми та перспективи»

Дипломна робота магістра: 79 с., 96 літературних джерел, додатки.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері організації та функціонування місцевого самоврядування.

Предмет дослідження – проблеми та перспективи розвитку місцевого самоврядування на рівні територіальної громади.

Мета дипломної роботи магістра – вивчення досвіду реформи місцевого самоврядування на рівні територіальної громади та визначення перспективних напрямів розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення мети та виконання завдань дослідження в роботі було застосовано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. На всіх етапах дослідження застосовувались методи аналізу та синтезу, узагальнення та порівняння. Комплексність дослідження забезпечено на основі системного, порівняльного, структурно-функціонального методів.

Результати дослідження можуть бути використані в практичній діяльності органів місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади з питань організації їх діяльності щодо забезпечення розвитку території.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

територіальна громада, об'єднана територіальна громада, спроможна територіальна громада, органи місцевого самоврядування, реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади, децентралізація влади.

KEY WORDS

territorial community, united territorial community, affluent territorial community, local self-government bodies, reform of local self-government and territorial organization of power, decentralization of power.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА БАЗОВОМУ РІВНІ	8
1.1. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування	8
1.2. Нормативно-правове регулювання статусу територіальної громади в системі місцевого самоврядування України	15
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2 РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	27
2.1. Територіальна громада в умовах децентралізації влади в Україні	27
2.2. Реформа місцевого самоврядування в зарубіжних країнах: можливості застосування в Україні	32
Висновки до розділу 2	41
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	43
3.1. СТВОРЕННЯ Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади	43
3.2. Сучасний стан справ та перспективи розвитку Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади	49
Висновки до розділу 3	61
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	79

ВСТУП

На сучасному етапі одним з найважливіших кроків розвитку держави та суспільства стала реформа місцевого самоврядування в Україні. Децентралізація влади має наслідком зміцнення інституту самоврядування як форми публічної влади, зростання ролі та місця жителів територіальних громад у вирішенні проблем місцевого значення. Досвід останніх років щодо створення об'єднаних територіальних громад, міжмуніципального співробітництва, оновлення організаційних, фінансових, матеріальних засад функціонування органів місцевого самоврядування потребує свого вивчення та врахування для подальших кроків реалізації завдань реформи.

Розвиток територіальних громад є основою для підвищення рівня життя населення, забезпечення громадян якісними публічними послугами, створення можливостей для реалізації їх прав, свобод та законних інтересів. Це зумовлює потребу вдосконалення теорії та практики публічного управління у різних сферах життєдіяльності та на різних рівнях управління. Особливого значення набуває зростаюча роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні розвитку відповідних територій.

Децентралізація влади сприяла формуванню нових поглядів на можливості територіальної громади та розуміння спроможної громади. Дослідження цієї проблематики є предметом значної уваги науковців, які здійснюють свої розробки за різними напрямками та аспектами організації на функціонування вітчизняної системи місцевого самоврядування. До дослідників, які розглядали питання реформування цієї системи на сучасному етапі розвитку, належать: Є. Бородін, В. Вакуленко, Н. Гончарук, С. Серьогін, І. Козюра, В. Кравченко, І. Семигуліна, Т. Маматова, Л. Прокопенко, І. Шумляєва, І. Ярошенко та інші.

Особливе місце у вивченні проблем, перспектив створення та функціонування об'єднаних територіальних громад належить експертній роботі, яка здійснюється в межах міжнародних проектів, передусім, проектам

DESPRO, DOBRE. Їх реалізація спрямована на сприяння децентралізації та запровадженню кращого міжнародного досвіду.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері організації та функціонування місцевого самоврядування.

Предмет дослідження – проблеми та перспективи розвитку місцевого самоврядування на рівні територіальної громади.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є вивчення досвіду реформи місцевого самоврядування на рівні територіальної громади та визначення перспективних напрямів розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади в Україні.

Для досягнення даної мети необхідно розв'язати наступні завдання:

- визначити сутність поняття «територіальна громада», її роль та місце в системі місцевого самоврядування в Україні;
- проаналізувати нормативно-правові основи регулювання статусу територіальної громади в системі місцевого самоврядування в Україні;
- охарактеризувати особливості вітчизняного досвіду децентралізації влади на базовому рівні місцевого самоврядування;
- дослідити зарубіжний досвід реформи місцевого самоврядування та можливості його застосування в Україні;
- розкрити здобутки та проблеми створення об'єднаних територіальних громад та обґрунтувати пропозиції щодо перспектив їх розвитку на прикладі Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади.

Для досягнення мети та виконання завдань дослідження в роботі було застосовано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. На всіх етапах дослідження застосовувались методи аналізу та синтезу, узагальнення та порівняння. Комплексність дослідження забезпечено на основі системного, порівняльного, структурно-функціонального методів.

Джерельною базою дослідження є закони України, підзаконні нормативно-правові акти, зокрема документи Зеленодольської міської ради, її

виконавчого комітету, доповіді, статистичні матеріали, наукові публікації за темою магістерської роботи тощо.

Результати цього дослідження можуть бути використані в роботі органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад з питань організації їх діяльності щодо забезпечення розвитку території.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА БАЗОВОМУ РІВНІ

1.1. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування

Територіальна громада в Україні є базовим елементом, основним ядром місцевого самоврядування. Ефективність і здатність самостійно вирішувати місцеві питання визначають успіх розвитку територій і держави. При цьому в більшості територіальних громад реалізується право територіальної громади - жителів села або добровільного об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст - самостійно вирішувати питання місцевого значення відповідно до Конституції та законів України [16, 21]. Це конституційне положення призначене для формування та функціонування територіальної громади як дієздатного, дієздатного цілого. На основі цього дослідження виділяється такі основні характеристики територіальної громади:

- інтеграційна ознака, згідно з якою територіальна громада виступає як група осіб, із законодавчим використанням загального терміну «жителі» є всі правові підстави для включення не лише громадян України, а й інших резидентів, таких як іноземні громадяни та осіб без громадянства;

- територіальна характеристика, за якою громада формується за принципом зв'язку з фактом постійного проживання у певному місці, тому виділяє межі «у просторі» громади та основні типи таких територіальних громад (територіальна громада); крім того, в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» зазначено такий тип громад, як територіальна громада району міста [68];

- інтелектуально-комунікативна характеристика – розглядається як система різноманітних інтересів, соціальних зв'язків і відносин, що існують у територіальних громадах, їх функціонування призводить до створення

громадської інфраструктури громади, яка включає різноманітні організаційні інституції для задоволення потреб та інтересів громади; їх форми можуть бути різними, наприклад: громадські об'єднання, органи самоорганізації населення, підприємства, організації, суб'єкти господарювання тощо;

- функціонально-цільова характеристика, згідно з якою незалежність територіальної громади дає можливість самостійного вирішення питань місцевого значення, що визначає особливе місце та роль цього суб'єкта в системі місцевого самоврядування;

- організаційна особливість, за якою територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування запроваджує організаційну систему – сукупність інститутів і форм місцевого самоврядування, її складовими є система форм безпосередньої реалізації місцевого самоврядування;

- майно, відповідно до якого територіальна громада також є суб'єктом права комунальної власності, оскільки громада має право володіти, користуватися та розпоряджатися своїм майном та у власних інтересах як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування;

- історико-культурна специфіка, тому під впливом історико-культурних факторів у різні періоди формується її соціокультурна спадщина (звичаї, традиції, свята тощо), яку останні поважають як особливу цінність; історичні, культурні, соціально-економічні та інші місцеві особливості та традиції територіальної громади відображаються її власними символами [6].

Особливу увагу слід приділити питанню функцій територіальних громад. Ці функції є основними напрямками їх діяльності, спрямованими на забезпечення місцевих інтересів шляхом вирішення питань місцевого значення в рамках Конституції та законів України. Функції громади включають: об'єктну – соціальну, політичну, економічну, екологічну функцію та управлінську – установчу, встановлення правил, контроль. Соціальна функція – це діяльність територіальних громад, пов'язана із забезпеченням життєдіяльністю її членів, створенням умов для реалізації членами громади своїх культурних, національних, етнічних, релігійних, вікових, професійних інтересів тощо,

розвитку соціальної взаємодії та розбудови громадської інфраструктури. Політична функція є одним із основних напрямків діяльності громади, як інститутів не лише громадянського суспільства, а й правової держави, змістом якої є здійснення особливої форми публічної влади на місцевому рівні. Економічна функція визначає функціонування територіальних громад щодо створення достатньої матеріально-фінансової бази для задоволення потреб громад та їх представників та здійснення заходів щодо її ефективного використання. Екологічна функція охоплює сферу, пов'язану із збереженням безпечного середовища для життя та здоров'я громади, ефективним, раціональним та дбайливим використанням природних ресурсів, що належать громаді [6].

Повне забезпечення виконання цих функцій територіальною громадою ґрунтується на нормативному закріпленні її компетенції. Таким чином, до виключної компетенції територіальної громади входять питання:

- формування місцевої ради, обрання місцевого президента та прийняття рішення про дострокове припинення їх повноважень;
- заслуховування звітів членів і представників;
- контроль за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування у формах, визначених законом та статутом;
- інтеграція та вихід з інших територіальних громад [6].

Таким чином, можна говорити про дві групи форм місцевого самоврядування територіальною громадою: пряму та представницьку форму. Пряма форма на муніципальному рівні включає: місцеві референдуми, місцеві вибори, збори громадян, місцеві ініціативи, публічні презентації, організацію та участь у мітингах, походах, демонстраціях, пікетах на місцевому рівні, участь громадськості в органах місцевого самоврядування на добровільній основі [89].

Місцевий референдум – це форма вирішення територіальною громадою питань місцевого значення шляхом прямого волевиявлення (ст. 7 Закону про місцеве самоврядування в Україні) [68]. На жаль, така форма участі громадян не може бути реалізована в повсякденному житті, оскільки пункт 5 статті 7

Основного Закону визначає порядок призначення та проведення місцевого референдуму та перелік питань, що вирішуються виключно на референдумі, передбачені Законом «Про референдум» поки що відсутній. Таким чином, до 6 листопада 2012 року діяв Закон України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми», який втратив чинність відповідно до Закону України «Про всеукраїнський референдум», який не регулює місцеві референдуми. Проте у Верховній Раді України зареєстровано декілька законопроектів про місцеві референдуми, зокрема проект № 2535 «Про всеукраїнський та місцеві референдуми за народною ініціативою» [47].

Місцеві вибори є прямими, тобто є формою прямого волевиявлення громадян, результатом якого є прямі вибори депутатів сільських, міських, міських, районних, районних, обласних рад у міському, сільському, міському та міському головах та старійшини. Основні принципи, організація та порядок проведення таких виборів визначені Законом України «Про місцеві вибори» 595-VIII. Законодавством визначено, що місцеві вибори є рівними, прямими, вільними (добровільними), таємними, індивідуальними (ст. 2 Закону України «Про місцеві вибори») [69].

Важливою формою безпосередньої участі населення у вирішенні питань місцевого самоврядування є збори громадян - збори певної частини або всіх жителів територіальної громади за місцем їх проживання для вирішення питань місцевого значення. У своїй діяльності органи місцевого самоврядування враховують рішення зборів громадян. Порядок проведення зборів громадян за місцем проживання визначається законом та статутом територіальної громади (ст. 8 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні») [68]. Проте за відсутності статуту громади рішення про збори громадян за місцем проживання України, затверджене постановою Верховної Ради України від 17 грудня 1993 р. 3748, врахувати підготовку та проведення зборів місцевої адміністрація. Члени територіальної громади мають право як місцева ініціатива ініціювати розгляд у раді будь-якого питання, що належить до компетенції місцевого самоврядування. Це питання підлягає обов'язковому розгляду на відкритому

засіданні ради, в якому беруть участь члени ініціативної групи місцевих ініціатив, і рішення щодо нього має бути оприлюднено. Крім письмового звернення, до пропозиції може бути подано відповідний проект рішення міської ради з цього питання. Порядок впровадження місцевої ініціативи визначається місцевою радою або статутом такої громади. Як правило, ініціювати та брати участь у підтримці місцевої ініціативи можуть члени відповідної територіальної громади, які проживають та зареєстровані у певному місці, які є дієздатними та мають право голосу на виборах та референдумах. Органи місцевого самоврядування визначають мінімальну кількість членів ініціативної групи [89].

Територіальна громада має право проводити громадські слухання – зустрічі з посадовими особами місцевого самоврядування та депутатами місцевих рад, на яких заслуховуються їхні звіти, а за потреби порушуються різні питання, пов'язані з місцевим самоврядуванням, та вносяться пропозиції з питань місцевого самоврядування. Такі слухання проводяться не рідше одного разу на рік. Порядок організації громадських слухань визначається статутом відповідної територіальної громади. Особлива увага приділяється порядку проведення громадських слухань з питань суспільних інтересів під час підготовки проектів документації на місцевому рівні. Розробка проектів містобудівної документації на місцевому рівні: генеральних планів населених пунктів, планів зонування та детальних планів територій. Відповідно, метою проведення таких громадських слухань є забезпечення врахування суспільних інтересів у проекті містобудівної документації при підготовці відповідного проекту містобудівної документації [59].

Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї, проводити мітинги, походи та демонстрації, попередньо повідомляючи органи виконавчої влади або місцевого самоврядування. Обмеження щодо реалізації цього права можуть бути встановлені судом відповідно до закону та лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку для запобігання заворушенням чи кримінальним правопорушенням, охорони здоров'я населення чи захисту прав і

свобод громадян. інші (ст. 39 Конституції). Закон вимагає від організаторів таких мирних зібрань повідомляти компетентні органи завчасно, тобто за розумний час до їхньої дати. Певні терміни повинні служити гарантією реалізації цього права громадян і дати можливість компетентним органам вжити заходів для забезпечення безперервного проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій, громадського порядку, прав і свобод інших осіб [87].

Стосовно такої форми безпосередньої демократії, як добровільна участь населення у роботі органів місцевого самоврядування, слід зазначити, що громадяни також беруть участь у якості експертів, спеціалістів, радників, громадських контролерів тощо. членів місцевої громади.

Демонстративна демократія в системі місцевого самоврядування реалізується на основі діяльності: сільських, міських рад; сільські, селищні, органи самоорганізації населення, які обираються населенням і через які громадяни можуть впливати на здійснення місцевого самоврядування у своїх компетенціях [95].

Європейська хартія місцевого самоврядування визначає місце представницького органу в системі місцевого самоврядування та трактує його як головний орган у системі управління місцевим самоврядуванням. Відповідно до Хартії, місцеве самоврядування – це право та можливість органів місцевого самоврядування в межах закону регулювати та керувати значною часткою державних справ в інтересах місцевого населення (3-тя Європейська хартія місцевого самоврядування) [13]. Цим правом користуються ради або збори, члени яких вільно обираються таємним голосуванням на основі прямого, рівного, загального виборчого права і можуть покладатися на органи виконавчої влади. Це положення не обмежує використання зборів громадян, референдумів чи будь-якої іншої форми безпосередньої участі громадян, якщо це дозволено законом [13].

Сільські, міські, районні у містах ради можуть утворювати виконавчі органи - виконавчі комітети, відділи, управління та інші органи, підконтрольні та підпорядковані компетентним радам, а здійснення делегованих повноважень

органів виконавчої влади покладається на відповідні органи виконавчої влади. тіла [27].

Сільський, міський голова є головною посадовою особою територіальної громади окремої сільської, селищної, міської чи об'єднаної територіальної громади. Він обирається компетентною територіальною громадою/об'єднаною територіальною громадою на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років у встановленому законом порядку та здійснює свої повноваження безстроково. Сільський, селищний, міський голова у своїй діяльності керується насамперед Конституцією України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та статутом відповідної територіальної громади. Повноваження сільського, селищного, міського голови, визначені ст. 42 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Відповідно до закону здійснює інші повноваження місцевого самоврядування, визначені Законом «Про місцеве самоврядування в Україні» та іншими законами України, якщо вони не віднесені до виключної компетенції ради або віднесені до компетенції ради її виконавчим комітетом [27].

У процесі реформи місцевого самоврядування вітчизняна система міського самоврядування доповнилася таким елементом як староста. Староста сприяє населенню села, селища, на території якою його було обрано. Так, виходячи з вищевикладеного, обґрунтовано, що в системі міського самоврядування першим елементом виступає територіальна громада, спільність місцевих інтересів, де постійно вирішуються питання, проблеми забезпечення умов життя, реалізуються інтереси окремих жителів та громади в цілі. Особливості вітчизняного законодавства є визначення та розгляд місцевого самоврядування через територіальну громаду. Рівень територіальної громади більш повно представлений у вимірі про систему місцевого самоврядування в Україні, а на базовому рівні діють представницькі органи місцевого самоврядування - сільський, селищний, міський. Останні роки найбільше змін відбулося на базовому рівні місцевого самоврядування, що

знаходить своє вираження в появі об'єднаних територіальних громад, старост та інше. Основна увага науки і практики зосереджена на забезпеченні спроможності територіальних громад як основи розвитку держави і суспільства. Важливим аспектом чого є розвиток форми місцевої демократії, залучення жителів територіальної громади до вирішення питання міського значення.

1.2. Нормативно-правове регулювання статусу територіальної громади в системі місцевого самоврядування України

Розвиток територіальної громади передбачає ефективне використання її потенціалу з урахуванням повного потенціалу, спрямованого на забезпечення виживання територіальної громади. Важливим моментом у цьому плані є те, що визначення стратегії розвитку територіальної громади має враховувати інтереси населення [90, с. 1].

Реформа місцевого самоврядування призвела до суттєвої перебудови нормативно-правової бази у цій сфері суспільних відносин. Особливу увагу слід приділити аналізу нормативно-правового регулювання питань функціонування територіальних громад.

Зміни місцевого самоврядування та територіальної організації влади, їх реформування здійснюються на основі Конституції та законів України, положень Європейської хартії місцевого самоврядування. Зміни в цій сфері базуються на таких принципах, як: верховенство права; відкритість; прозорість; повсюдність місцевого самоврядування; субсидіарність; доступність державних послуг; відповідальність та нагляд. Основними результатами реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади є прийняття низки законодавчих та нормативно-правових актів, які створюють нормативно-правову базу, необхідну для регулювання різних аспектів функціонування територіальних громад. Зокрема, йдеться про утворення, діяльність об'єднаних

територіальних громад, перегляд компетенції сільських, селищних, міських рад, їх виконавчих органів на засадах децентралізації влади тощо.

До переліку стратегічних документів, що визначають завдання місцевого самоврядування, входить Стратегія сталого розвитку «Україна – 2022». Таким чином, третя мета стратегії спрямована на ефективне державне управління в регіональному розвитку, де першим з інших оперативних завдань є децентралізація, адміністративно-територіальний устрій [77]. Для досягнення цієї мети передбачаються такі завдання:

- запровадження трирівневої системи адміністративно-територіального устрою;

- визначення обґрунтованих територіальних засад діяльності органів місцевого самоврядування та виконавчої влади, які можуть забезпечити доступність та якість державних послуг, що надаються цими органами;

- досягнення оптимального розподілу компетенції між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади шляхом передачі функцій виконавчої влади від місцевих адміністрацій до виконавчих органів рад відповідного рівня;

- бюджетна децентралізація, включаючи перерозподіл загальнодержавних податків, забезпечення гарантованої Конституцією України автономії місцевих бюджетів, забезпечення стабільної дохідної бази для кожного рівня самоврядування для виконання своїх функцій та сприяння фінансовій спроможності громад;

- створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для зміцнення економічної основи розвитку територіальних громад;

- забезпечення доступності та якості державних послуг [77].

Відповідно до стратегії, метою децентралізації влади є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні [77; 90].

На законодавче забезпечення реформ Постановою Верховної Ради

України від 4 червня 2015 р. 509-VIII розроблено відповідний план законодавчого забезпечення реформ в Україні [72]. Планом у напрямку децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування, реформування служби в органах місцевого самоврядування було передбачено прийняття наступних нормативно-правових актів:

- про внесення змін до Конституції України щодо компетенції органів державної влади та місцевого самоврядування, територіальної організації управління, децентралізації;

- про внесення змін до кодексу України щодо забезпечення стабільних джерел надходжень до місцевих бюджетів та розширення дохідної бази місцевих бюджетів, що передбачають встановлення єдиних нормативів сплати податку на доходи фізичних осіб та відрахувань з податку на доходи фізичних осіб для суб'єктів приватного сектору.

Не все з цього переліку виконано, до документів, прийнятих у світлі цих актів, належить, зокрема, Закон України «Про внесення змін до деяких законів України з питань прикордонного співробітництва», прийнятий у 2018 році [37]. Таким чином, відповідно до цього Закону до переліку входить перелік суб'єктів прикордонного співробітництва територіальних громад, їх представницьких органів та їх об'єднань. Під «суб'єктом транскордонного співробітництва» розуміють територіальні громади, їх представницькі органи та їх об'єднання, місцеві органи виконавчої влади України, які співпрацюють з територіальними громадами та відповідні органи суміжних держав у межах їх компетенції, визначеної чинним законодавством України та договори про транскордонне співробітництво [37].

Таким чином, прийняття цього закону розширює сферу діяльності територіальної громади та дає більше можливостей для міжнародного співробітництва у вирішенні питань місцевого значення. Таке співробітництво має здійснюватися, зокрема, через відповідні угоди про створення Асоціації євро регіонального співробітництва. Відповідно до обов'язків місцевих рад досягнуто домовленості про створення альянсу співробітництва, що після

підписання буде підтверджено на наступному пленарному засіданні місцевої ради [68].

Важливою подією стало прийняття Законів України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та «Про співпрацю територіальних громад», які покликані врегулювати низку важливих питань, зокрема:

- створення спроможних територіальних громад на основі передачі важливих компетенцій та ресурсів від державних органів до органів місцевого самоврядування;

- реалізація самостійного потенціалу громади щодо формування та управління бюджетом громади, планування та сприяння місцевому економічному розвитку;

- розвиток та утримання комунальної інфраструктури на основі планування розвитку громади, благоустрою, житлово-комунального господарства, утримання комунальної власності, функціонування закладів соціальної допомоги, первинної медико-санітарної допомоги та амбулаторій, середньої, дошкільної та позашкільної освіти, культури та фізкультури та спорту, правоохоронної діяльності, управління пасажирським транспортом [4].

Зазначимо, що Конституція України надала жителям села право добровільно об'єднуватися в єдину територіальну громаду, але до прийняття Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» не було механізму реалізації цього права.

Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» регулює відносини, що виникають у процесі добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст, а також добровільного вступу до об'єднаних територіальних громад відповідно до принципів: конституційності та законності; волонтерства; економічної ефективності; державної підтримки; повсюдності місцевого самоврядування; прозорості і відкритості; відповідальності (ст. 1, 2 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад») [48]. Закон визначає порядок об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст; надання державної підтримки

об'єднаним територіальним громадам; створення правових умов і можливостей для формування дієздатних територіальних громад [48; 4].

Закон «Про співробітництво територіальних громад» визначає організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципи, форми, механізми такого співробітництва, його сприяння, фінансування та контроль. З прийняттям цього закону було сформовано правову основу для об'єднання ресурсів місцевих органів влади для вирішення спільних проблем територіальних громад на місцевому рівні, ефективнішого надання послуг місцевим жителям, створення спільної комунальної інфраструктури для кількох територіальних громад. На сьогоднішній день Україна набула важливого досвіду такого міжмуніципального співробітництва [19].

Прийнятий Закон України «Про засади державної регіональної політики», який визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики України, є одним із головних законодавчих актів, що відіграють важливу роль у сфері державної регіональної політики, розвитку територіальних громад. Національна регіональна політика визначає систему цілей, заходів, ресурсів та узгоджених дій центральних та місцевих органів виконавчої влади, місцевих органів влади та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших характеристики регіонів, їх етнічна та культурна самобутність (ст. 1 Закону України «Про засади державної регіональної політики») [51].

Ключове завдання регіонального розвитку – збалансувати та зменшити диспропорції між рівнем соціально-економічної ситуації. На регіональному рівні особливо важливо планувати розвиток регіону таким чином, щоб вирівняти економічну спроможність слабших регіонів. Ми згодні з тим, що вирівнювання має бути організовано не шляхом додаткового субсидування слабких територій, а шляхом створення нових центрів зростання у «слабких»

районах з конкурентними перевагами цих територій. На регіональному рівні акцент робиться на децентралізації влади та партнерстві між різними її рівнями та гілками, а також на партнерстві з приватним та недержавним секторами. За словами експертів, в Україні розроблено все необхідне законодавство для регіонального розвитку, яке відповідає найкращим європейським стандартам. Зазначимо, що державна регіональна політика в Україні з 2015 року фактично набула європейських рис і отримала фінансування за конкурсною формулою з державного бюджету України. Влада отримала можливість справді планувати та фінансувати свій розвиток [92].

Крім законів, що регулюють механізми реалізації права територіальних громад на об'єднань, прийнято ряд нормативно-правових актів щодо передачі повноважень від державних органів до органів місцевого самоврядування, де їх компетенція значно розширена. Важливим також є досвід створення значної кількості центрів надання адміністративних послуг у громадах (відповідно до Закону України «Про надання адміністративних послуг»).

Вже з 2016 року об'єднані територіальні громади почали реалізовувати свої повноваження у нових сферах, наприклад: державна реєстрація прав на нерухоме майно; державна реєстрація юридичних та фізичних осіб - підприємців; реєстрація місця проживання та інші адміністративні послуги. Так, у 2015 році набув чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та деякі інші законодавчі акти України щодо децентралізації повноважень щодо державної реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяжень 834 -VIII та «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та незалежних підприємців» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень щодо державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 26 листопада 2015 року. немає. 835-VIII. Для децентралізації та демонополізації адміністративних послуг у сфері державної реєстрації підприємств та прав на нерухоме майно суб'єктами державної реєстрації (крім політичних партій та інших громадських

формувань) є виконавчі органи сільських, селищних та міських рад, а також юридичних осіб публічного права, які мають бути акредитовані в установленому порядку [41; 42]. Таким чином, з 1 січня 2016 року функції юстиції у цих сферах державної реєстрації були передані. Сільські, селищні та міські ради приступили до виконання функцій державної реєстрації після прийняття рішень про здійснення повноважень суб'єктів державної реєстрації виконавчими органами таких рад та 100% готовності [41; 42]. Так, відповідно до цих законів з 1 січня 2016 року передбачено:

- перерозподіл коштів до державного та місцевих бюджетів;
- передача функцій державної реєстрації господарських товариств, реєстрації прав власності та інших речових прав до виконавчих органів сільських, селищних, міських рад;
- державна реєстрація прав власності та інших речових прав незалежно від місцезнаходження нерухомого майна;
- забезпечення прийняття документів для державної реєстрації товариств та державної реєстрації за принципом екстериторіальності в межах України;
- відмова у видачі свідоцтва та скорочення строків державної реєстрації прав;
- скорочення переліку документів, що подаються для державної реєстрації підприємства;
- скасування процедури підтвердження даних про юридичну особу;
- можливість вчинення нотаріальних дій на підставі даних реєстру прав;
- запровадження дворівневої системи адміністративного оскарження рішень державних реєстраторів;
- запровадження нової системи розрахунку розміру адміністративного збору за державну реєстрацію підприємницької діяльності та речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень тощо [41; 42].

Закон України «Про внесення змін до Закону України Про державну реєстрацію юридичних осіб та незалежних підприємців» та деякі інші законодавчі акти України щодо децентралізації повноважень з питань

державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань - містить норми державної реєстрації місцевого самоврядування, які спрямовані на усунення недоліків правового регулювання механізму добровільного об'єднання територіальних громад, що встановлює спрощену систему реорганізації та державної реєстрації органів місцевого самоврядування як юридичних осіб публічного права. Його положення також усунули недоліки правового регулювання правонаступництва об'єднаних територіальних громад, їх рад та виконавчих комітетів, виконання окремих бюджетів до прийняття об'єднаного тощо [42]. Таким чином, основним завданням цих двох законів є надання громадянам права вільного вибору суб'єкта державної реєстрації та можливості реєстрації підприємства в будь-якій частині України та реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяжень – у межах відповідного регіону [41; 42].

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення компетенції органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг» від 10 грудня 2015 р. 888-VIII призвів до зміни системи реєстрації місця проживання в Україні [39]. Згідно із законом органом реєстрації є виконавчий орган сільської, селищної, міської ради, сільський голова. Загальний порядок та вимоги до переліку документів, необхідних для реєстрації, суттєво не змінилися. Натомість передбачено, що орган реєстрації реєструє/знімає з реєстрації місце проживання шляхом внесення даних до реєстру територіальної громади та до документів, що містять відомості про місце проживання особи із зазначенням адреси проживання та єдиних державних демографічних даних. Мешканцям необхідно зібрати відповідні дані про склад сім'ї та житло, необхідне для надання соціальних та інших послуг [39].

Метою цього закону було усунення невідповідностей, виявлених під час реалізації Закону України «Про адміністративні послуги», шляхом виключення окремих положень із тексту закону та доповнення його новими положеннями, що регулюють статус адміністративних послуг та вдосконалення порядку

надання адміністративних послуг [3]. Цим законом оптимізовано розподіл компетенції між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади різних рівнів адміністративно-територіального устрою на засадах субсидіарності та децентралізації, удосконалено порядок та умови надання адміністративних послуг [3].

Основне місце в системі надання послуг населенню займає проектування та функціонування центрів надання адміністративних послуг. Дослідження показують, що до реформи невдоволення громадян якістю надання адміністративних послуг було пов'язано з великими чергами, складністю адміністративних процедур, незручністю графіка роботи, територіальною розпорошеністю адміністративних органів, недостатністю інформації тощо. [93].

З прийняттям Закону України «Про адміністративні послуги» 5203-VI визначене поняття «адміністративні послуги», обов'язок належного інформування споживачів про адміністративні послуги, запровадження інформаційно-технологічних карток, здійснено регламентування порядку та строків надання адміністративних послуг, передбачено створення центрів надання адміністративних послуг, які працюватимуть за принципом «єдиного вікна» [28].

На виконання цього закону вжито ряд заходів щодо полегшення доступу громадян до адміністративних послуг, підвищення зручності їх отримання та підвищення якості надання адміністративних послуг. Реалізація закону супроводжувалася прийняттям інших підзаконних актів, зокрема постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Єдиного державного порталу адміністративних послуг» від 3 січня 2013 р. № 13 «Про затвердження вимог до складання технологічної картки адміністративної послуги» від 30 січня 2013 р. № 44 «Про затвердження Порядку ведення реєстру адміністративних послуг» від 30 січня 2013 р. «Від 20 лютого 2013 р. № 118 «Про затвердження типових правил Центру надання адміністративних послуг» від 1 серпня 2013 р. № 588 Розпорядження Кабінету Міністрів України «Окремі питання надання

адміністративних послуг органам виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг» № 523-р [57; 52; 58; 60; 61; 10]. Зміни в законодавстві у сфері надання адміністративних послуг дозволяють зробити висновок про децентралізацію влади, посилення функцій органів місцевого самоврядування у цій сфері.

На сьогоднішній день отримання адміністративних послуг – це звичайна процедура, якою часто користуються мешканці, коли потрібно зареєструвати власне підприємство, виїхати/зареєструватися в квартирі, записати дітей у садок, вирішити питання нерухомості, отримати різноманітні дозволи та багато іншого. Питання діяльності центрів надання адміністративних послуг в органах місцевого самоврядування чітко вирішується через призму якості, законності, дотримання термінів надання послуг, які переважно делеговані [18].

Значних змін зазнала і сфера бюджету, що знайшло відображення у прийнятті великої кількості законодавчих документів:

- Про внесення змін до бюджетного кодексу України щодо реформування міжбюджетних відносин;
- Про внесення змін до бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад;
- Про внесення змін до бюджетного кодексу України щодо включення окремих адміністративних зборів до місцевих бюджетів [90].

Будуть прийняті нові закони для повної реалізації прав жителів об'єднаних територіальних громад, населені пункти яких не стали центром об'єднання. Так, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо статусу старих сіл, селищ» визначено нове поняття [40]. Старостинський район - частина території об'єднаної територіальної громади, утвореної відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», яка має один або декілька населених пунктів (сел, селищ), крім адміністративного центру об'єднаної територіальної громади, селищній, міській раді забезпечити представництво інтересів жителів такого населеного пункту [40].

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо добровільного об'єднання територіальних громад» дозволив та вирішив проблему приєднання тих громад, які не належали до жодної розташованої поблизу об'єднаної територіальної громади, до складу вже утворених об'єднаних територіальних громад [38].

Для завершення процесу змін у місцевому самоврядуванні необхідні зміни до інших нормативних актів. Основними змінами є українські закони «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про службу в органах місцевого самоврядування». Очікується, що зміни призведуть до подальшого зміцнення місцевого самоврядування на низовому рівні.

Таким чином, за останні кілька років Україна значно модернізувала законодавчу базу у сфері місцевого самоврядування. Більшість із цих нормативно-правових документів стосуються різних аспектів місцевих питань на рівні територіальної громади. До переліку основних змін входить регулювання добровільного об'єднання територіальних громад, участі територіальних громад, уточнення переліку компетенції сільських, міських, міських рад, визначення ролі, місця, компетенції старост, покращення матеріально-фінансової підтримки місцевої громади та інші. Прийняття цих документів сприяє зміцненню статусу територіальної громади в системі місцевого самоврядування України. До переліку нововведень, що підтверджують цей висновок, є юридичне підтвердження норми, згідно з якою територіальна громада відносить до суб'єктів транскордонного співробітництва.

Висновки до розділу 1

Дослідження свідчить, що ключовим поняттям вітчизняної системи місцевого самоврядування є територіальна громада, яка є первинним елементом цієї системи. До складу територіальних громад належать громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, що об'єднані фактом постійного

проживання на території населеного пункту (села, селища або міста) та спільністю місцевих інтересів. На рівні територіальної громади відбувається постійне вирішення питань, проблем забезпечення умов життя, реалізація прав і свобод людини та інтересів окремих жителів та громади в цілому. Розкрито, що вирішення питань місцевого значення на базовому рівні місцевого самоврядування здійснюється на основі різних форм безпосередньої та представницької демократії. На базовому рівні діють представницькі органи місцевого самоврядування – сільські, селищні, міські ради та виконавчі органи цих рад.

РОЗДІЛ 2

РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

2.1. Територіальна громада в умовах децентралізації влади в Україні

Через процес децентралізації розкривається зміст реформи державного управління в Україні на сучасному етапі суспільного розвитку. Конституція України затверджує принцип народного суверенітету, який розкривається на основі таких положень: носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні є народ. Конституційне визначення та розподіл повноважень щодо парламенту, президента, уряду, інших органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування (розділи IV, V, VI, XI Конституції України) [8]. Ці норми створюють конституційно-правову базу для реалізації принципів децентралізації та субсидіарності, що виражається в передачі окремих функцій і повноважень від центральних органів виконавчої влади до регіональних та місцевих органів влади. Тож мова йде про передачу прав на прийняття рішень до рівня місцевих органів влади, особливо органів місцевого самоврядування. Це створює основу для зміцнення місцевого самоврядування. Демократичні переваги дослідників децентралізації включають: посилення демократичних процедур; захист прав і свобод людини; підвищення ефективності діяльності місцевих органів влади шляхом делегування їм повноважень; покращення соціально-економічного (сталого) розвитку [2].

Основним документом, що визначає мету, задачі, етапи реформування місцевого самоврядування, є Концепція реформування місцевого самоврядування та територіального устрою влади в Україні, прийнята у 2014 році. Відповідно до концепції, реформа має на меті встановити орієнтири, механізми та терміни ефективного місцевого самоврядування та територіальним організаціям створювати та підтримувати повноцінне середовище життєдіяльності громадян, надавати якісні та доступні державні

послуги, створювати інститути безпосередньої демократії, задовольняти інтереси громадян у всіх сферах життя на території, узгоджуючи інтереси держави та місцевих громад [78].

Перший етап у 2014 році передбачав:

- внести зміни до Конституції України щодо утворення виконавчих органів обласних та районних рад та щодо розподілу повноважень між ними;
- розробити проекти та прийняти законодавство про запровадження прямої демократії, удосконалити правове регулювання процедури організації зібрань громадян за місцем їх проживання та встановити додаткові гарантії самоорганізації населення, створити сприятливі правові умови для залучення громадськості до місцевих громад;
- створити правову основу для реалізації права територіальних громад на добровільне об'єднання, що забезпечує надання державної підтримки об'єднаним громадам через п'ять років після його створення для покращення інфраструктури обслуговування та транспортної доступності;
- створити правову основу для реалізації права територіальних громад на участь на засадах джерельно-організаційної співпраці та одержання державної підтримки для реалізації проектів такого співробітництва;
- законодавчо закріпити нову систему адміністративно-територіального устрою;
- моделювати адміністративно-територіальні одиниці в регіонах та готувати проекти нормативно-правових актів, необхідних для завершення створення нової системи адміністративно-територіального устрою;
- проводити широку інформаційно-роз'яснювальну роботу з питань реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади;
- вдосконалити законодавчу базу діяльності органів місцевого самоврядування та виконавчої влади на новій територіальній основі шляхом визначення їх відповідальності та ресурсів [78].

Другий етап реалізації Концепції – до 2017 роки передбачав:

- уніфікувати та стандартизувати державні послуги, що надаються населенню органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади, з урахуванням принципів максимальної доступності послуг для споживачів, та визначити на законодавчому рівні умови їх належного фінансування;
- здійснити інституційну реорганізацію органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади за новою територіальною ознакою;
- проведення місцевих виборів з урахуванням оновленої системи органів місцевого самоврядування;
- удосконалити систему планування громад, вирішити питання забезпечення громад, що формуються, територіальними планами та генеральними планами [78].

Результатами першого етапу реформи стало прийняття наступних законодавчих актів: Закону України «Про співробітництво територіальних громад; Національної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року». На другому етапі прийнято такі важливі акти, як: Закон України Про засади національної регіональної політики; Закон України Про добровільне об'єднання територіальних громад; План законодавчого забезпечення реформ в Україні; План заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [11].

Відповідно до реформи територіального устрою в Україні сформовано три рівні місцевого самоврядування: область, район, громада. Повноваження передаються в допоміжному порядку до громади, зокрема: початкова та середня освіта, базова медицина, житлово-комунальне господарство, будівництво, місцеві дороги, інфраструктура тощо. Передбачається чіткий розподіл обов'язків між трьома рівнями місцевого самоврядування [78]. До основних завдань належить утворення виконавчих органів районної та обласної рад. Адміністративний контроль за функціонуванням місцевих органів влади мають здійснювати префекти, які замінюють голів обласних державних адміністрацій [7].

Практика показує, що завдання реформ відстають, зокрема процес об'єднання громад очікується до наступних місцевих виборів. Вибори в деяких об'єднаних громадах були заблоковані обласними радами через надмірну політизацію процесу. Проблему політизації процесу формування об'єднаних громад та призначення виборів у таких громадах, що виникла у зв'язку з наданням обласним радам повноважень щодо утворення громад, вирішив Закон України «Про внесення змін до деяких законів України з питань організації громадської діяльності». Перші місцеві вибори міських голів від 4 вересня 2015 р. Кабінету Міністрів надано повноваження утворювати громади, а призначення виборів у новостворених громадах передано до ЦВК [5; 36].

Процес створення спроможних об'єднаних територіальних громад фактично починається наприкінці 2015 року. Після чергових місцевих виборів 25 жовтня 2015 року з'явилися перші в історії України діючі об'єднані територіальні громади. Вибори відбулися у 159 об'єднаних громадах. Кількість утворених об'єднаних територіальних громад постійно зростає: серпень 2016 року – 184 громади; Квітень 2017 року - 414 громад. У квітні 2018 року відбулися перші вибори в 40 об'єднаних територіальних громадах (4 міських, 14 міських, 22 сільських). В Україні створено більше 800 таких громад [22].

Наступним кроком стало прийняття у 2018 році Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [43]. Закон визначає спрощений механізм створення єдиної територіальної громади для міст обласного значення. Це дозволяє утворювати громади з сусідніми селами після процесу приєднання. Таким чином, закон дозволяє громадам за спрощеною процедурою приєднатися до міст обласного значення, а містам обласного значення об'єднати сусідні сільські та селищні ради та стати центром об'єднаної громади без зайвих бюрократичних процедур [91].

Процес створення об'єднаних територіальних громад супроводжується наданням відповідних коштів до Національного фонду регіонального розвитку. Рішення щодо розподілу фінансів та субсидій приймаються за певною

формулою, що виключає можливість централізованого використання адміністративного ресурсу під час виборів, а також корупцію при розподілі коштів [7]. Таким чином, новостворені громади мають право на субсидію на створення власної інфраструктури. Фінансування проектів за цією субсидією відповідає плану соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади. З 2015 року до місцевого бюджету з центрального бюджету надійшла дотація на охорону здоров'я та освіти, що дозволяє ремонтувати шкільну та спортивну інфраструктуру. Субсидії також стосуються створення комунальних центрів первинної медичної допомоги. Експерти стверджують, що децентралізація в Україні, хоча й не йде за первісним планом, просувається швидше, ніж в інших країнах, які вже пройшли цей шлях [7]. Дослідження підтверджує цей висновок та відзначає значний прогрес у зміцненні базового рівня місцевого самоврядування. Це забезпечується насамперед шляхом перегляду підходів до розподілу обов'язків та ресурсів для забезпечення розвитку громади. Подальший успіх на цьому шляху значною мірою залежить від налагодження партнерських відносин між об'єднаними територіальними громадами, органами державної влади, органами місцевого самоврядування.

Аналіз децентралізації здебільшого розкривається на основі наступних положень:

- передача великої кількості компетенцій від державних органів на рівень місцевого самоврядування, переважно на рівень громади;
- надання коштів, власних надходжень, субсидій для того, щоб громади могли здійснювати свої повноваження за власні кошти;
- підвищення якості та доступності послуг для громадян на всіх рівнях місцевого самоврядування [7].

Таким чином, реформа місцевого самоврядування в Україні сильно торкнулася територіальних громад. Зміни відбулися в основних аспектах функціонування базового рівня місцевого самоврядування: встановлення територіальної основи на основі об'єднання територіальних громад; розширення повноважень сіл, селищ, міських рад щодо вирішення питань

місцевого значення; запровадження низки механізмів посилення фінансової та матеріальної підтримки громади; розвиток практики співробітництва територіальних громад у п'яти законодавчо визначених формах такого муніципального співробітництва; вироблення чітких підходів та вимог до об'єднаних територіальних громад щодо планування розвитку; розширення переліку ресурсів для участі мешканців у процесі прийняття рішень з найважливіших питань життя громади; створення організаційних основ для здійснення громадського контролю за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Ці напрямки сприяють формуванню розуміння відповідальності територіальних громад за події на території, за участь у формах місцевої демократії.

2.2. Реформа місцевого самоврядування в зарубіжних країнах: можливості застосування в Україні

Дуже цікавим для вітчизняної практики є досвід реформування місцевого самоврядування на основі децентралізації та субсидіарності. На думку науковців, зміцнення місцевого самоврядування, створення самодостатніх територіальних громад неможливі без децентралізації влади, яка є основою для забезпечення високого рівня життя, створення можливостей для їх прав, свобод і законних інтересів, забезпечення якості надання громадянам державних послуг. З огляду на те, що більшість розвинених країн мають тривалу історію децентралізації, зарубіжний досвід є надзвичайно важливим і актуальним [8].

Реформи в ЄС призвели до перерозподілу компетенції та відповідальності між різними рівнями влади. Цей процес охопив як традиційно централізовані країни, так і країни, які мали децентралізацію в минулому. Децентралізація була з одного боку зумовлена еволюцією функцій держави по відношенню до місцевого рівня управління, а з іншого - зміною економічної ситуації та швидким розвитком технічного прогресу. Розширення функцій держави було наслідком багатьох реальних потреб життя в економічній, соціальній та

медичній сферах. Необхідність наближення інфраструктури обслуговування до громадян поставила перед невідкладним завданням управління великою кількістю державних установ, розташованих по всій країні [82, с. 94].

Початком історії децентралізованої держави в науковій літературі вважається полеміка між французьким ученим Жаном Боденом і німецьким юристом і теоретиком державного будівництва Йоганном Альтузіусом. Ж. Боден наприкінці 16 ст. розробив теорію суверенної монолітної держави і обґрунтував абсолютизм у всій Європі. До кінця XIX ст. суверенна монолітна держава в Європі вважалася ідеальною моделлю державного устрою. Всуперечченню Бодена, ідеї Альтузіуса були близько 1600 р., якими він обґрунтував ідею федеративної державної організації. Основою його вчення було те, що народ має бути сувереном, а не монарх, регіональна влада, на відміну від центральної влади, повинна мати якомога більше повноважень і прав приймати рішення про організацію виживання громади на основі субсидіарності. Реалізація цих ідей стала можливою лише у XX столітті. з появою ідеї субсидіарності, яка полягала в необхідності розмежування правової, адміністративної функцій держави і місцевого самоврядування. Держава може втручатися у справи громади лише за умови неспроможності виконувати функції місцевого самоврядування. Відповідно це має бути гарантією держави: право територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення та захищати громадянські свободи [23].

У процесі децентралізації виділяють два етапи: перший наприкінці 1970-х - середині 1980-х років, а другий - наприкінці 1980-х років у 2000 р. Перший етап характеризується передачею максимальних повноважень від центру до сфери, особливо в бюджетні служби розробка конкретних критеріїв оцінки ефективності власних і делегованих повноважень на регіональному та місцевому рівнях. Другий етап був зосереджений на зміцненні фінансової незалежності місцевих органів влади, зниженні навантаження на центральні органи влади та, в деяких випадках, на поширенні повноважень місцевих органів виконавчої влади на представницькі органи місцевої влади, оскільки

місцеві органи влади поклалися на більш численні та технічно складніші функції [82].

Перебудова територіальних меж місцевих органів влади призвела до появи двох основних понять – «функціонального» та «органічного». «Функціональна» концепція ґрунтується на тому, що сучасні комуни не можуть забезпечити багато функцій комунального управління, особливо ті, які створені сучасними соціально-економічними та соціальними потребами, науково-технічним прогресом. Відповідно, пропонується створити мережу організацій міжмуніципального співробітництва у формі публічно-правових інституцій, без шкоди для сучасних місцевих структур, які б поклали на них функції, які виконують нинішні муніципалітети. Суть «органічної» концепції полягає в ідеї радикального рішення, а саме – консолідації існуючих адміністративно-територіальних одиниць шляхом збереження традиційних демократичних інститутів [82].

Функціональна концепція була реалізована у Франції. Налічувала 36,8 тис. муніципалітетів і вона випереджала всі інші європейські країни, більшість з яких невеликі: 22 тис. муніципалітетів налічували менше 500 осіб. Навіть у повоєнний період було зроблено кілька спроб об'єднання комун, які закінчилися невдачею: з 1945 до кінця 1970-х років було здійснено лише близько 2 тис. об'єднань комун [82]. Однією з головних причин незначного успіху був опір населення, яке виступало за збереження самобутності власних муніципалітетів. Практика показала, що рішення відповідно до «органічної» концепції не може бути цілком задовільним, якщо воно обмежується консолідацією, оскільки відсторонення адміністрації від населення потребує подальшого розвитку «внутрішньомуніципальної» децентралізації [82].

Виходом стало те, що відбувся розвиток гнучких форм міжмуніципального співробітництва шляхом утворення профспілок, районних чи міських об'єднань, які є єдиною можливістю для малих громад ефективно надавати багато послуг. Виникли різноманітні форми співробітництва, які супроводжувалися ускладненням організаційно-правових та фінансових форм

їх функціонування. Найпоширенішою формою такої співпраці були муніципальні спілки. Вони можуть вирішити будь-яке завдання, наприклад, збір та переробка сміття, водопостачання, спортивні споруди тощо. Профспілки часто очолює комітет, у якому кожен муніципалітет представлений двома делегатами. У 1959 р. були введені райони, які виконували певний мінімум обов'язкових повноважень (управління пожежними станціями, житлово-комунальним господарством та ін.). Представництво муніципалітетів у районній раді визначається кількістю жителів. Новостворені міські об'єднання мають більше обов'язкових повноважень. Міські асоціації відкриті для нових членів, але закон не дозволяє вийти; з 1999 р. робляться спроби раціоналізувати форми міжмуніципального співробітництва, залишаючи лише три структури з окремою податковою системою: міські громади, асоціації агломерацій, асоціації муніципалітетів [82].

У Франції правила асоціації та міжмуніципального співробітництва викладені в загальному кодексі місцевого самоврядування. Зазвичай представник держави - префект - ініціює нові об'єднання муніципалітетів і створює можливості для обговорення. Префект визначає схему розвитку міжмуніципального співробітництва в процесі консультації з комісією, яка формується на відомчому рівні за участю всіх голів та керівників об'єднаних органів влади. Референдум не вимагає формування спільного органу влади, але як правило, більшість у зоні консультацій має становити або 2/3 [82].

Щоб заохотити об'єднання муніципалітетів, держава запровадила додаткові субсидії: у 1999 році було прийнято рішення надавати муніципалітетам, що об'єднуються, додатково 40 євро на особу на рік. Така фінансова підтримка мала значний вплив на процес міжмуніципального співробітництва. До асоціації входять різні муніципалітети, але закон передбачає, що великі міста не можуть мати більшість у представницькому органі такого об'єднання. Таким чином, за кілька років на добровільних засадах утворилося майже 2600 нових глибоко інтегрованих громад, які об'єднали 90%

муніципалітетів і в яких проживало 85% населення країни. Нині існує понад 2700 міжмуніципальних органів [82].

Органами міжмуніципального співробітництва є юридичні особи публічного права. Представницькі органи асоціацій мають важливі повноваження, у тому числі право стягувати податки, стратегії розвитку, відповідають за планування, громадський транспорт, збір та переробку сміття, водовідведення та водопостачання, міські дороги (крім вулиць), будівництво шкіл, розвиток, створення промислових зон, виділення для них земель. Члени цих рад призначаються компетентними муніципальними радами, що є джерелом критики, оскільки ради не відповідають перед виборцями під час голосування за податки. Для вирішення цієї проблеми заплановано проведення прямих виборів міжмуніципальних органів, що значно підвищить їх легітимність на основі голосування виборців на місцевих виборах за списками кандидатів у депутати, які увійдуть до складу ради Асоціації муніципалітетів.

Таким чином, не змінюючи територіальної основи та компетенції муніципалітету, ця практика дала змогу передати значну кількість функцій від одного муніципалітету до іншого або його об'єднань, а від держави передати повноваження на рівень цих об'єднань. За короткий час більшість муніципалітетів приєдналися до асоціацій. До кінця 2013 р. було завершено формування міжмуніципальних об'єднань [82].

Подібний підхід використовувався в Угорщині та Італії. В Іспанії намагалися реалізувати його через компетенцію автономних районів. В Іспанії профспілки (спілки) муніципалітетів становлять половину їх загальної кількості, держава надає профспілкам більш сприятливий режим інвестування, ніж окремі муніципалітети.

Досвід інших країн свідчить, що навіть у тих країнах, які пішли шляхом реалізації екологічної концепції (Данія, Великобританія, Бельгія, Польща, Німеччина, Швеція та ін.), існують добровільні об'єднання нижчих рівнів адміністративно-територіальних одиниць. Договірні відносини забезпечують баланс інтересів усіх громадян. Міжмуніципальне співробітництво

налагоджується також у Польщі, Португалії, Македонії, Чехії, Словаччині тощо [9; 82; 88].

У європейських країнах ми розрізняємо такі чотири форми міжмуніципального співробітництва: неформальне міжмуніципальне співробітництво (не потребує юридичного оформлення); погано оформлене міжмуніципальне співробітництво (може базуватися на угодах чи контрактах); міжмуніципальне співробітництво у сфері комунальної діяльності (особливо щодо управління комунальними послугами технічного характеру, такими як водопостачання, видалення відходів, водовідведення, інфраструктура чи комунальні послуги); міжмуніципальне співробітництво (модель інтегрованого територіального співробітництва) [82; 88].

На відміну від Угорщини, Італії та Іспанії, досить радикальні реформи місцевого самоврядування на основі органічної концепції були проведені у Великобританії, Бельгії, Данії, Швеції, Німеччині та багатьох інших країнах. Так, у Великобританії в 1950 році діяло близько 1600 місцевих органів влади різного роду. У 1970-х роках вони злилися. Перша реформа 1972 року призвела до скорочення кількості графств в Англії та Уельсі з 145 до 54, в графствах або муніципалітетах з 1383 до 402 (тобто втричі), а в 1975 році така реформа відбулася в Шотландії. У 1985-1986 рр. нова реформа скасувала рівень графств в Англії, Шотландії та Уельсі в районах великих міських агломерацій [15;17; 82; 94].

У Бельгії за ініціативою Міністерства внутрішніх справ кількість муніципалітетів скоротилася з 2359 до 596 у 1975 році, а в Данії після реформи 1962 року в 1970 році було створено 275 муніципалітетів замість 86 міських і 1300 сільських муніципалітетів [15;17; 82; 94].

У Швеції урбанізація призвела до того, що невеликі сільські муніципалітети стали дуже рідко заселеними, тому в 1946 році було прийнято рішення про реформу муніципалітетів, яка набула чинності в 1952 році. Очікувалося, що в результаті злиття середня кількість населення збільшиться до 3000 осіб. Реформа торкнулася лише сільських муніципалітетів, кількість

яких зменшилася з 2282 до 816, а середня чисельність населення зросла з 1,5 до 4,5 тис. осіб. Наприкінці 1950-х років уряд створив комісію для вивчення необхідності подальшої муніципальної реформи. Відправною точкою в роботі комісії було те, що кожне муніципалітет має бути єдиним економіко-географічним регіоном, а населення має становити не менше 8 тис. осіб у середині 1970-х років. Згідно з проектом, держава була поділена на блоки муніципалітетів, які повинні стати основою для створення нових, значно більших муніципалітетів. Однак пізніше уряд встановив кількість блоків на рівні 282. Проте реформа йшла повільно, і в 1961 році парламент ухвалив рішення скасувати принцип добровільності і завершити реформу не пізніше 1 січня 1974 року [20; 82].

У 1979-1981 роках відбувався процес вивчення наслідків реформаторської діяльності. За даними урядової комісії, кількість доручень членам міських зборів і комітетів скоротилася більш ніж вдвічі; кількість обраних зросла майже втричі; місцева політика стала більш партійною; ЗМІ почали відігравати більш активну роль в інформуванні суспільства на місцях; місцева політика стала більш професійною, зокрема через введення депутатів муніципальних рад, опозиційних радників та виборних представників за сумісництвом; різко зросла кількість працівників (майже вдвічі). Обізнаність громадян щодо таких питань, як: хто представляє політичну більшість у місцевій владі, які виборчі програми окремих партій, як забезпечити участь громадян у виробленні політики на місцях [20; 82].

Одним із основних висновків експертів, що заслуговує на особливу увагу, є те, що реформа муніципалітетів привела до непрофесійного керівництва, в якому обрані представники переважно обговорюють, вирішують та реалізують питання, замінюючи професійне керівництво, в якому окрім посадових осіб перейняли посадові особи. Таким чином, місцеве самоврядування змінило свій характер і стало більш схожим на державну політичну систему. Відповідно, можна зробити висновок, що реформа призвела до підвищення професійного рівня діяльності органів місцевого самоврядування та службовців.

Україну дуже цікавить досвід реформування місцевого самоврядування в країнах Балтії. Так, у Латвії Закон про адміністративно-територіальну реформу, прийнятий 21 жовтня 1998 р., передбачав реформу до 2004 р. На першому етапі (до 31 грудня 2003 р.) передбачалося добровільне об'єднання територіальних громад, з іншого - уряд планував встановити межі регіонів. Метою реформи було створення адміністративних територій, які керуються муніципальними та регіональними органами влади, які могли б сприяти економічному розвитку та забезпечити надання якісних послуг жителям цих територій [82].

Проте за шість років створено лише 26 об'єднаних громад (менше 5%). Основною причиною провалу першого етапу реформ стала відсутність ефективних механізмів сприяння та державної підтримки змін «знизу». Такі механізми фактично діють з 2005 року. Їх правовою основою стали зміни до Закону про адміністративну реформу, затверджені Сеймом Латвії 14 жовтня 2005 року [82].

Після нового адміністративного поділу Латвії, визначеного урядовими рішеннями 2007 та 2008 років, замість 553 органів самоврядування (районів, волостей тощо) було створено 109 провінцій. Під час реформи було скасовано повітове самоврядування, створено нові шляхом об'єднання кількох колишніх волостей і міст районного значення в одне самоврядування. На території планується постійне проживання не менше 4 тис. осіб, а в адміністративному центрі – не менше 2 тис. Відстань від адміністрації до будь-якого населеного пункту не повинна перевищувати 50 км. Волості як територіальні одиниці не ліквідовані, на місці колишніх створені центри обслуговування. Реформа була офіційно завершена до 1 липня 2009 р. та передбачала перехід від радянської системи місцевого самоврядування.

Реформа територіальної організації влади в Литві також проходила в кілька етапів. Перший етап реформування системи місцевого самоврядування розпочався ще до відновлення незалежності з прийняттям 12 лютого 1990 року закону «Про утворення органів місцевого самоврядування», яким було запроваджено нову структуру місцевого самоврядування. Закон визначав

місцеве самоврядування як самостійну діяльність жителів територіально-адміністративних одиниць та відповідальних за них установ місцевого самоврядування, призначену для прийняття та виконання рішень з питань внутрішніх справ [82]. Закон встановлював два рівні управління: вищі адміністративні одиниці (44 районні самоврядування та 11 міських самоврядування) та нижчі адміністративні одиниці, які входили до складу вищих органів самоврядування та фінансово залежали від них. Ця система, на думку експертів, мала ряд недоліків: вона базувалася на попередньому адміністративно-територіальному поділі; функції центрального та місцевого самоврядування були нечіткими; не створено реальної економічної та фінансової основи діяльності органів місцевого самоврядування [82].

Другий етап реформи розпочався 7 червня 1994 року з прийняттям нового Закону Литовської Республіки «Про місцеве самоврядування». Водночас готувалася реформа адміністративно-територіального поділу держави, основними завданнями якої було створення адміністративно-територіальних одиниць, здатних надавати державні послуги, розвиток усіх органів самоврядування, управління, зокрема наближення адміністративно-територіального поділу країни до стандартів європейських країн. Критерії формування самоврядування були такими: не менше 10 - 12 тисяч жителів, у тому числі центру самоврядування не менше 5 тисяч, відстань від центру самоврядування не більше 20 км, рівень самоуправління - державні, бюджетні [82].

В результаті утворено 10 вищих адміністративно-територіальних одиниць, які регулюються та контролюються центральним органом влади, а 56 самоврядних адміністративних одиниць (44 сільських та 12 міських органів місцевого самоврядування) підпорядковані органам місцевого самоврядування. Відповідно до Закону про адміністративно-територіальні одиниці та їх межі від 19 липня 1995 року міста є компактно забудованими населеними пунктами з населенням понад 3 тис. осіб, з яких понад 2/3 зайняті в промисловості, підприємстві, виробничій та соціальній інфраструктурі. До міст належать

також населені пункти з населенням менше 3 тис. населення, мікрорайони та селища міського типу, які до набрання чинності законом мали статус міста. Міста - це компактні забудовані населені пункти з населенням від 500 до 3 тис. жителів, де більше половини працівників зайнято в промисловості, бізнесі, промисловій і соціальній інфраструктурі та традиційних містах. Села – це інші населені пункти, які не мають ознак міста та селища [82].

Досвід реформування місцевого самоврядування за кордоном свідчить про схожість проблем, завдань і вимог із системою місцевого самоврядування. Основними завданнями на цьому шляху були: створення відповідної територіальної основи для ефективного функціонування органів державної влади; зміцнення організаційно-правових засад функціонування органів місцевого самоврядування та їх більшої спрямованості на підвищення рівня надання державних послуг громадянам за місцем проживання тощо. Реалізація цих завдань ґрунтувалась на двох ключових підходах: зміна територіальних меж населених пунктів та їх закріплення; розвиток договірних відносин між муніципалітетами та запровадження різних форм міжмуніципального співробітництва. Важливим висновком з цього приводу є те, що більшість зарубіжних країн використовували обидва підходи одночасно. Дослідження дозволяє простежити узгодженість вітчизняної практики використання цих підходів із зарубіжним досвідом. Слід також зазначити, що результатом реформ місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою став розвиток місцевої демократії, зміцнення інституту місцевого самоврядування та його ролі у забезпеченні розвитку територій.

Висновки до розділу 2

У роботі проаналізовано конституційно-правові основи регулювання статусу територіальної громади в Україні. Аналіз свідчить, що за останні роки відбулося значне оновлення законодавчої бази у сфері місцевого самоврядування. Більшість прийнятих нормативно-правових актів та змін в

законодавстві стосуються різних аспектів організації й функціонування місцевого самоврядування на рівні територіальної громади. До переліку основних змін належить наступне: регулювання питань добровільного об'єднання територіальних громад та співробітництва територіальних громад; уточнення переліку повноважень сільських, селищних, міських рад; визначення ролі, місця й повноважень старости; удосконалення норм щодо матеріального та фінансового забезпечення територіальних громад тощо. Прийняття зазначених документів спрямовано на зміцнення статусу територіальної громади, забезпечення її ресурсної спроможності щодо вирішення питань місцевого значення. Одним з прикладів, що підтверджують такий висновок, є віднесення територіальної громади до суб'єктів транскордонного співробітництва, що законодавчо закріплено в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні».

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3.1. Створення Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади

Створення Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади (далі – Зеленодольська ОТГ) бере свій початок в 2015 р. Метою об'єднання окремих громад було утворення нової, фінансово спроможної територіальної одиниці, яка мала б належний ресурсний потенціал та могла ефективно функціонувати і розвиватися.

Так, влітку 2015 р. розпочалися переговори щодо можливості об'єднання. На черзі денній того часу було два варіанти розвитку подій: перший – приєднання до Апостолівської міської ради, другий – утворення власної громади. За ініціативою Зеленодольського міського голови, громадськістю, депутатським корпусом та керівництвом тогочасної міської ради одноголосно підтримано варіант створення об'єднаної територіальної громади з визначенням м. Зеленодольська адміністративним центром. Зазначений населений пункт має розвинуту інфраструктуру і близьке розташування до географічного центру територіальної громади [65].

До створення Зеленодольської ОТГ в Апостолівському районі Дніпропетровської області самостійно існували наступні територіальні громади: Зеленодольська міська територіальна громада, яка налічувала 14015 мешканців м. Зеленодольська і с. Мала Костромка та мала $\approx 3,7$ км² площі; Великокостромська сільська територіальна громада з населенням 2385 осіб с. Велика Костромка та земельними ресурсами ≈ 11838 га.; Мар'янська сільська територіальна громада з населенням 3737 осіб с. Мар'янське та земельними ресурсами $\approx 15600,1$ га [65] (Додаток А).

Відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [48] Зеленодольською міською радою було прийнято рішення № 1053 «Про добровільне об'єднання територіальних громад», за яким Зеленодольська територіальна громада, Великокостромська територіальна громада та Мар'янська територіальна громада об'єдналися в Зеленодольську міську об'єднану територіальну громаду з адміністративним центром у м. Зеленодольську [49].

Після добровільного об'єднання Зеленодольська ОТГ має наступні характеристики: площа нового утворення складає 311,91 км², або 31 тис. 19 га., що у 9,7 рази більше, ніж площа м. Зеленодольська. Відстані між населеними пунктами – членами територіального утворення (від центру міста Зеленодольська): до с. Мар'янське – 36 км, до с. Велика Костромка – 12 км. Населення станом на 1 січня 2016 р. становить 20137 осіб. Адміністративний центр Зеленодольської ОТГ, м. Зеленодольськ, знаходиться в 490 км від м. Києва, в 190 км від м. Дніпро, в 45 км від м. Кривого Рогу та в 14 км від залізничної станції м. Апостолове. Територією громади проходять автомобільні шляхи Н23, Т040 [65]. Загальні дані Зеленодольської ОТГ наведено в таблиці 3.1 [65].

В період об'єднання територіальних громад в Україні відбулися перші вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, згідно Постанови Центральної виборчої комісії України «Про початок виборчого процесу чергових виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів № 209 [73].

На підставі постанови ЗМВК № 33 «Про затвердження результатів виборів депутатів Зеленодольської міської ради Апостолівського району Дніпропетровської області» було сформовано депутатський корпус Зеленодольської міської ради з 26 депутатів. В зазначених виборах брали участь виборці усіх населених пунктів, що увійшли в Зеленодольську ОТГ.

Кількість виборців, включених до списків на виборчих дільницях – 16065 осіб. Кількість виборців, які взяли участь у голосуванні – 6926 осіб [31; 62]. До складу міської ради увійшли представники усіх населених пунктів Зеленодольської ОТГ.

Сільські голови після проведених перших виборів Зеленодольського міського голови та депутатів, за рішенням Зеленодольської міської ради «Про тимчасове виконання обов'язків старост» № 11 залишилися на посадах, та вже у якості виконуючих обов'язки старост відповідних сіл [79]. Тобто у с. В. Костромка та с. Мар'янське, де до об'єднання існували Великокостромська сільська рада та Мар'янська сільська рада, до обрання на перших виборах старост, їх обов'язки здійснювали колишні сільські голови. Рішенням Зеленодольської міської ради № 68 було затверджено Положення про старосту, яке визначило статус старости та його обов'язки, порядок обрання та припинення повноважень, порядок звітування, відповідальність та інші питання, пов'язані з діяльністю старости [56].

Бюджети територіальних громад, що об'єдналися, виконувалися окремо до закінчення бюджетного періоду Зеленодольською міською радою прийнято рішення «Про бюджет Зеленодольської міської ради об'єднаної територіальної громади» № 44, за яким визначено доходи, видатки, профіцит, дефіцит, затверджено бюджетні призначення, визначено міжбюджетні трансфери по бюджету Зеленодольської міської ОТГ [29].

На підставі внесеної до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців реєстраційної картки форми № 3 на проведення державної реєстрації змін до установчих документів юридичної особи Зеленодольської міської ради, Великокостромська сільська рада та Мар'янська сільська рада з 1 січня 2016 р. припиненні як юридичні особи шляхом реорганізації останніх в Зеленодольську міську раду. Таким чином, в результаті реалізації реформи місцевого самоврядування, шляхом об'єднання м. Зеленодольська, с. Мала Костромка, с. Мар'янське, с. Велика Костромка було утворено Зеленодольську ОТГ.

В подальшому, за рішенням Апостолівської районної ради «Про передачу із спільної власності територіальних громад міст, сіл та селищ Апостолівського району у власність об'єднаних територіальних громад бюджетних установ, що знаходяться на їх територіях» № 20-2/VII та рішенням Зеленодольської міської ради «Про прийняття до комунальної власності» № 55, бюджетні установи із спільної власності територіальних громад Апостолівського району, що розташовані на території м. Зеленодольська, с. Велика Костромка та с. Мар'янське, прийняті до комунальної власності Зеленодольської міської ОТГ [71; 75]. Тим самим, до комунальної власності Зеленодольської ОТГ було передано всі заклади освіти, що розташовані на території об'єднаної громади:

- комунальний заклад «Зеленодольська загальноосвітня школа I – III ступенів № 1»;
- комунальний заклад «Зеленодольська загальноосвітня школа I – III ступенів № 2»;
- комунальний заклад «Великокостромська загальноосвітня школа I – III»;
- комунальний заклад «Мар'янська загальноосвітня школа I – III ступенів № 1»;
- комунальний заклад «Мар'янська загальноосвітня школа I – III ступенів № 2»;
- комунальний заклад «Мар'янська загальноосвітня школа I ступеня»;
- комунальний початковий спеціалізований мистецький навчальний заклад «Зеленодольська школа мистецтв»;
- комунальний заклад «Зеленодольський центр позашкільної роботи»;
- комунальний заклад «Апостолівський районний ліцей-інтернат»

Одночасно з передачею закладів освіти, до комунальної власності Зеленодольської ОТГ було передано комунальний заклад «Зеленодольський центр первинної медико-санітарної допомоги».

Наступним кроком стало прийняття Зеленодольською міською радою рішення «Про внесення змін до Положення про виконавчий комітет Зеленодольської міської ради» № 57. Не менш важливим кроком було

затвердження Статуту Зеленодольської міської ОТГ рішенням Зеленодольської міської ради № 144. У Статуті визначено систему місцевого самоврядування Зеленодольської міської ОТГ, форми та порядок здійснення місцевого самоврядування територіальною громадою, функції і повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування, статус органів самоорганізації населення [64].

Рішенням Зеленодольської міської ради було призначено перші вибори старост с. Велика Костромка та с. Мар'янське Зеленодольської міської ОТГ [74]. Постановою ЗМВК «Про оголошення початку виборчого процесу перших виборів старост» № 1 [70].

За результатами виборів старост сіл Зеленодольської міської ОТГ постановами ЗМВК № 14, № 15, № 17, № 18 визнано обраним та зареєстровано старостою [83 – 86]. Зазначені кандидати до виборів виконували обов'язки старост сіл.

В подальшому рішенням Зеленодольської міської ради «Про утворення старостинських округів на території Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади» № 603 було утворено два старостинські округи: Великокостромський старостинський округ з центром в с. Велика Костромка, та Мар'янський старостинський округ з центром в с. Мар'янське [80]. Цим рішенням, також, було затверджено нову редакцію Положення про старосту Великокостромського старостинського округу та Мар'янського старостинського округу Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади.

Структура апарату управління Зеленодольської міської ради до об'єднання налічувала 73 особи. [45 [http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/.](http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/)]

Розширення виконавчого апарату шляхом створення нових відділів, введення додаткових посад за новими напрямками роботи демонструє відмінність у зазначених штатних структурах. Головним чином кількість працівників збільшено у зв'язку із виникненням додаткового навантаження.

Причини розширення штатної чисельності полягають у збільшенні кількості адміністративних послуг, що надаються населенню, передачі державних послуг на місцевий рівень, збільшенні кількості населення, яке обслуговується, збільшенні надходжень з державного бюджету тощо.

Зміни в структурі призвели до збільшення кількості кадрів в органах місцевого самоврядування ОТГ. Це, в свою чергу, передбачає проведення конкурсних доборів на заміщення вакантних посад у виконкомі, та здійснення ряду заходів з метою залучення фахівців з різних сфер надання послуг. Відтак через ЗМІ, офіційний сайт Зеленодольської міської ОТГ було оприлюднено інформацію про початок конкурсів, згідно Порядку проведення конкурсу на заміщення вакантних посад посадових осіб апарату управління виконавчого комітету Зеленодольської міської ради та Порядку проведення іспиту кандидатів на заміщення вакантних посад посадових осіб апарату управління виконавчого комітету Зеленодольської міської ради, затверджених розпорядженням міського голови № 46/02-03 [50]. На цих платформах оприлюднювалися оголошення про початок проведення конкурсного добору на заміщення вакантних посад. За публічним проведенням конкурсних процедур було прийнято на службу в орган місцевого самоврядування фахівців в різних сферах діяльності. Зазначені конкурси проводяться і сьогодні. На нові посади було прийнято фахівців і за результатами стажування, які працювали на той час в інших установах, що в подальшому були ліквідовані через передачу повноважень на місця. Також, прийняті особи шляхом переведення з інших установ, наприклад інспектори з реєстрації фізичних осіб, так як їх повноваження було передано на місцевий рівень.

Кадрова політика у виконкомі займає одне з основних місць в публічній діяльності та є прозорою для будь-якого громадянина, який бажає ознайомитися з процедурою вступу на службу в орган місцевого самоврядування чи стати працівником виконкому без поширення дії Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування».

Отже, Зеленодольська міська ОТГ є однією із перших в Дніпропетровській області, що пройшла процес добровільного об'єднання. В процесі її створення було прийнято низку важливих рішень з питань формування органів місцевого самоврядування ОТГ, визначення повноважень голови, старост тощо. Важливим кроком було прийняття Статуту, в якому визначено механізм реалізації місцевого самоврядування в громаді, форми участі її жителів у вирішенні питань місцевого значення. Приєднання до складу новоутвореної ОТГ сіл із значним земельним ресурсом та високим рівнем розвитку сільського господарства стало одним із визначальних чинників підвищення її спроможності. Сформована Зеленодольська ОТГ має значний кадровий та фінансовий потенціал. За цей час, спільними зусиллями фахівців, запрошених експертів та громадськості було розроблено Стратегію розвитку Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади до 2028 року. Цей стратегічний документ визначає основні завдання та кроки для досягнення цілей щодо розвитку спроможної громади. Забезпечення подальшого розвитку ОТГ передбачає зосередження уваги на питаннях аналізу, планування, пошуку конкурентних переваг території, забезпечення інвестиційної привабливості, вибору найефективніших інструментів розвитку.

3.2. Сучасний стан справ та перспективи розвитку Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади

Зеленодольська міська ОТГ одна з перших громад Дніпропетровської області, яка пройшла етап об'єднання. Однак, для того, щоб рівень життя в об'єднаній громаді став вищим, недостатньо лише формального об'єднання. Основним кроком має стати довгострокове стратегічне планування, визначення пріоритетів розвитку на основі вивчення реальних потреб жителів громади. Відомо, що стратегічний план – це основа прийняття управлінських рішень в громаді. Наявність такого документу значно полегшує співпрацю з інвесторами, сприяє пошуку додаткових можливостей для розвитку громади та

вироблення її мешканцями спільного бачення свого майбутнього [65]. Так, після об'єднання, за підтримки компанії ДТЕК, в рамках програми соціального партнерства, було розроблено і затверджено Стратегію розвитку Зеленодольської територіальної громади до 2020 року [65]. Однак, затверджена Стратегія мала багато недоліків. У в рамках Програми «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» («DOBRE»), яка фінансується USAID, розпочато початкові заходи з розробки Стратегії розвитку Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади на період 2018 – 2028 рр. Під час розробки Стратегії 2018 – 2028 було застосовано методіку Партисипативної Моделі Стратегічного Планування Фонду Розвитку Місцевої Демократії (FRDL, Польща). В основу її підготовки увійшли: результати аналітичного дослідження громади, висновки соціологічного дослідження, результати роботи робочої групи (24 особи), яка продемонструвала свій професіоналізм та компетентність [66]. Також в Стратегію 2018 – 2028 враховано пропозиції зацікавлених сторін.

Важливим для керівництва Зеленодольської ОТГ є отримання «зворотного зв'язку» від своїх жителів, відчуття їх підтримки та готовності змінювати життя на краще. З цією метою під час обговорення проекту Стратегії додатково було створено спеціальну електронну поштову скриньку для врахування громадських інтересів та пропозицій. Запрошення для участі у підготовці та написанні Стратегії отримали всі мешканці населених пунктів громади – через офіційний сайт Зеленодольської міської ради, інтернет-сторінку у Facebook, інформаційні дошки оголошень, публікації в районній газеті [5; 14].

З метою створення передумов для подальшого соціального, економічного розвитку, визначення основних пріоритетів та стратегічного бачення майбутнього Зеленодольської міської ОТГ, було затверджено Стратегію сталого розвитку Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади на 2018 – 2028 роки (далі – Стратегія 2018 – 2028) [66].

Головна мета Стратегії 2018 – 2028 – сильна, процвітаюча, комфортна громада, у якій живуть виключно щасливі люди. Реалізація цієї мети передбачає поступове виконання того комплексу дій, які прописані по кожному з напрямків. Стратегія 2018 – 2028 є живим документом, до якого можуть (і повинні) вноситися зміни, щоб максимально скористатися усіма можливостями розвитку і мінімізації ризиків. Зміст Стратегії включає:

- процес створення стратегії, попередні коментарі;
- аналіз місцевого розвитку – найважливіші висновки;
- результати соціологічного дослідження;
- SWOT-аналіз – висновки;
- бачення розвитку громади;
- стратегічні й операційні цілі стратегії;
- індикатори впливу і результатів втілення стратегії;
- взаємозв'язки між стратегією розвитку громади та іншими стратегічними документами;
- джерела фінансування діяльності – ідентифікація джерел для інвестиційних і м'яких проектів;
- система впровадження і моніторингу реалізації стратегії; принципи оновлення документу;
- детальний план дій (короткострокова і довгострокова перспектива);
- проекти стратегічного характеру;
- додаток 1: Рапорт про стан громади [66]. Повний текст Стратегії 2018 – 2028 міститься на офіційному сайті Зеленодольської ОТГ [66].

Результати SWOT-аналізу Зеленодольської ОТГ (сильних та слабких сторін, можливостей та загроз громади) наведено в таблиці 3.1. [66].

Результати SWOT-аналізу Зеленодольської ОТГ

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Озеленення та благоустрій громади. 2. Матеріальна база лікарні. 3. Наявність кваліфікованих кадрів в освіті. 4. Доступність позашкільного дозвілля. 5. Можливість реалізовувати проекти за рахунок грантових коштів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність сортування та переробки сміття. 2. Відсутність ринку збуту. 3. Недостатнє екологічне виховання. 4. Застарілий стан житлового фонду та об'єктів інфраструктури. 5. Низький рівень інформаційної політики. 6. Охорона правопорядку/робота поліції.
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Землі сільськогосподарського призначення. 2. Енергозбереження/енергоефективність. 3. Реконструкція шляхів. 4. Рекреаційна зона. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поступовий занепад сільського господарства. 2. Вплив навколишнього середовища, його забрудненість. 3. Зниження чисельності народженості. 4. Залежність від соціальних виплат. 5. Велика кількість нарко-, алко- залежних.

На сучасному етапі Зеленодольська міська ОТГ має 100 % укомплектований штат фахівців для обслуговування мешканців її території; прийнято всі повноваження в напрямку забезпечення надання державних послуг, одне з останніх стосується оформлення видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України та паспорта громадянина України для виїзду за кордон. Відділ (центр) надання адміністративних послуг стає потужним сервісом в наданні послуг населенню.

Що, стосується бюджетування Зеленодольською міською радою прийнято рішення «Про бюджет об'єднаної територіальної громади» № 909. Визначені за цим рішенням фінансові показники наведено у [30].

Важливим інструментом реалізації завдань економічного, соціального, культурного, екологічного розвитку території є відповідні місцеві програми. Так, Рішенням Зеленодольської міської ради «Про затвердження міських програм та внесення змін до програми розвитку освіти Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади на 2016 – 2021 роки» № 908 було затверджено наступні міські програми:

- «Програма розвитку первинної медико-санітарної допомоги

Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади на 2019 – 2021 роки;

– Програма економічного і соціального розвитку Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади;

– Програма оздоровлення і відпочинку дітей Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади;

– Програма надання фінансової підтримки громадським організаціям інвалідів і ветеранів Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади;

– Програма надання матеріальної допомоги населенню Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади;

– Програма розвитку фізичної культури і спорту Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади;

– Програма розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади;

– Програма фінансової підтримки комунальних підприємств Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади;

– Програма заходів з організації рятування на водах Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади;

– Програма використання коштів фонду охорони навколишнього природного середовища Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади;

– Внесено зміни до Програми розвитку освіти Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади на 2016 – 2021 роки» [53].

На реалізацію перелічених міських програм рішенням Зеленодольської міської ради «Про бюджет об'єднаної територіальної громади» № 909 затверджено розподіл витрат бюджету Зеленодольської ОТГ у сумі 23 891 407 гривень [30].

Значну роль у розвитку Зеленодольської ОТГ відіграють проекти DESPRO, DOBRE, та постійний партнер – компанія ДТЕК. Так, успішними результатами роботи Зеленодольської ОТГ у співпраці з програмою DOBRE є:

- розроблення та затвердження спільно із громадським активом та експертами програми Стратегії сталого розвитку Зеленодольської міської ОТГ на 2018 – 2028 роки, визначення пріоритетних напрямків проектів стратегічного характеру: оновлення інфраструктури, освіти, економічне зростання;

- визначення та реалізація проектів «швидких вигащів» для громади: створення скеледрому на базі спортивної дитячо-юнацької спортивної школи (готується до прийняття рішення про введення штатних одиниць інструкторів із скелелазіння та найближчим часом скеледром почне свою повноцінну роботу); придбання та встановлення системи для поіменного голосування «Рада Голос» у сесійній залі міської ради; заплановано облаштування Енергетичного дерева на площі ПК «Ювілейний», яке даватиме змогу підзаряджати гаджети та буде вільно роздавати wi-fi;

- у напрямку місцевого економічного розвитку розроблено Програму з місцевого економічного розвитку та План заходів до неї, яка містить пріоритетні проекти до впровадження: програма з розвитку трудових ресурсів на базі Зеленодольського професійного ліцею із перспективою створення Центру підготовки та перепідготовки кадрів робітничих професій спільно із компанією ДТЕК; покращення туристичної інфраструктури та території розвитку бізнесу має на меті створення Центру туризму та реконструкцію пляжної зони;

- у напрямку надання послуг: розроблено План покращення послуги «Водопостачання», що передбачає обладнання водоочисних споруд, обладнання магістралі подачі води на с. Велика Костромка, часткову заміну найбільш зношених ділянок водогону с. Мар'янське; сформовано проектні заявки та подано на фінансування програмі DOBRE;

- з метою якісного здійснення опитування громадської думки населення

щодо оцінювання рівня задоволення отриманими послугами в громаді, найближчим часом, за рахунок коштів програми DOBRE, заплановано придбання чотирьох планшетних ПК із спеціальним програмним забезпеченням;

– щодо культорологічного напрямку, досягнуто попередньої домовленості про видання книги із матеріальної і нематеріальної спадщини нашого краю, що об'єднає всі напрацювання краєзнавчої робочої групи «Обрії рідного краю» та стане продовженням альманаху «Скарби Зеленої Долини» [12]. Ці досягнення стали можливі завдяки наполегливій командній роботі активу Зеленодольської ОТГ та розумінню того, що зміни починаються з кожного із нас. Співпраця із Програмою DOBRE є важливим інструментом отримання громадою фінансового ресурсу для реалізації різнопланових проектів та є цінним інформаційним ресурсом, супроводом у впровадженні реформи децентралізації.

Представники Українського центру соціального партнерства у рамках Програма DOBRE, реалізуючи проект «Голос громади», спрямований на налагодження співпраці та взаємодії між громадськими організаціями і місцевою владою, разом із членами громадських організацій та активістами Зеленодольської ОТГ, провели зустріч відносно впровадження трьох основних інструментів підвищення рівня співпраці: бюджету участі; електронних петицій; молодіжної ради. На зустрічі було окреслено план подальших дій із впровадження зазначених механізмів.

У Зеленодольській ОТГ традиційними є конкурс грантів «Громада своїми руками» що проводить компанія ДТЕК. За підсумками серед 47 поданих, можливість реалізації у рамках конкурсу отримали наступні тринадцять проектів:

– «Центр майбутніх лінгвістів». Мета проекту – розвиток міжкультурної компетенції в учнів та дорослих жителів громади, вивчення іноземних мов, спілкування із носіями цих мов через відеоконференції/скайп зв'язок тощо;

– «Створюємо групу майбутнього для майбутніх». Мета проекту –

покращення умов для дітей жителів села Велика Костромка, які відвідують ДНЗ «Дзвіночок», для проведення освітнього процесу, що дозволить педагогам повністю реалізувати навчальні програми, активніше запроваджувати інноваційні форми навчання, виховання;

– «Шкільна ракетка». Мета проекту – підвищення рівня фізичної культури і здоров'я учнів шкіл громади шляхом створення умов для занять настільним тенісом;

– «Облаштування набережної зони в м. Зеленодольськ». Мета проекту – благоустрій та облаштування набережної зони;

– «Вікно в Британію». Мета проекту – створення сучасного кабінету англійської мови відповідно до загальноприйнятих стандартів і надання учням ліцею-інтернату доступу до отримання якісних знань шляхом використання новітніх технологій, аудіо- та відеообладнання;

– «Створення спортивно-розвивального середовища для учнів початкових класів «Здоров'ятко». Мета проекту – створення спортивно-розвиваючого середовища з метою забезпечення кращої психофізичної адаптації та повноцінного фізичного розвитку молодших школярів у Великокоостромській ЗШ I – III ступенів;

– «Школа допомоги батькам дітей з особливими потребами III». Мета проекту – створення умов для соціально-побутової адаптації (простір зі спеціальним обладнанням, як-то макет кухні, дошка для прасування тощо), кімната для психологічного розвантаження (сенсорна кімната);

– «Сталева країна». Мета проекту – ключовий етап для створення міні спортивного комплексу на території Мар'янської ЗШ I – III ступенів № 1;

– «Скарби Зеленої Долини». Мета проекту – збирання, обробка, систематизація, узагальнення та поширення історико-красознавчої та народознавчої інформації, сприяння патріотичному вихованню мешканців громади;

– «З музикою в серці». Мета проекту – придбання необхідних нових музичних інструментів, для ансамблю «Мар'янські ложкарі» та «Юні

барабанщики», облаштування «скриньки митців»;

– «Читання – це магія!». Мета проекту – створення невеликого затишного простору, в якому буде звучати живе слово книги. Проект розрахований на різновікову аудиторію та різні смаки;

– «Екологія душі». Мета проекту – створення природного осередку для духовного відпочинку дітей, підлітків та дорослих;

– Створення матеріальної бази для відновлення підготовки робітничої професії «Слюсар з ремонту устаткування котельних та пилопідготовчих цехів» для ДТЕК Криворізька ТЕС, ТОВ «ІНТЕРЕНЕРГОСЕРВІС» [24].

Конкурс «Громада своїми руками» продовжує своє функціонування. У Зеленодольській ОТГ влітку кожного року спільно з компанією ДТЕК проводиться фестиваль «Енерджі Фест: Нова Генерація». Даний захід, поєднує в собі музику і спорт, мистецтво і науку, старовинні традиції і сучасний світогляд. Така подія, об'єднує людей, міста та цілі громади.

Минулого року в м. Зеленодольську реалізовано соціальний проект із розвитку футболу «Давай, грай!», заснований ФК ШАХТАР, за підтримки компанії ДТЕК. Основна мета проекту – залучити якомога більше дітей до занять спортом на свіжому повітрі та ведення здорового способу життя. Вікова група – діти 7 – 12 років. Безкоштовні заняття відбуваються три рази на тиждень. Перспектива такого проекту – це шанс отримати запрошення у Дитячу академію ФК «Шахтар».

Одним із довгоочікуваних освітніх проектів стало відкриття у с. Велика Костромка навчально-виховного комплексу. Проект був реалізований за кошти обласного бюджету, на який було виділено кошти у сумі 901 370 грн. [1]. Великокостромську загальноосвітню школу I – III ступенів реорганізовано у Великокостромський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад». Відтепер на базі закладу надаватиметься і дошкільна освіта для 20 майбутніх першачків. Для дітей відремонтовано кімнати, закуплено нові меблі, навчальний матеріал та іграшки.

Також, згідно звіту міського голови, який схвалено рішенням виконкому Зеленодольської міської ради «Про звіт міського голови про роботу виконавчого комітету Зеленодольської міської ради» № 203, в громаді реалізовано та профінансовано наступні важливі для Зеленодольської ОТГ об'єкти/проекти:

- капітальний ремонт дороги по вул. Центральна в с. Велика Костромка на суму 324804,40 грн.;
- капітальний ремонт дороги по вул. Шкільна в с. Мар'янське на суму 226285,60 грн.;
- капітальний ремонт ДНЗ «Дзвіночок» в с. Мар'янське на суму 115990,00 грн.;
- реконструкція системи опалення будинку культури «Жовтень» с. Велика Костромка на суму 57770 грн.;
- будівництво спортивного міні-футбольного поля по вул. Спортивна, 12 на суму 107625,69 грн.;
- капітальний ремонт сільської лікарської амбулаторії в с. Велика Костромка на суму 339050 грн.;
- капітальний ремонт внутрішньо будинкових тепломереж в частині відновлення теплоізоляції 289310,16 грн.;
- реконструкція будівлі котельні ДНЗ Дзвіночок с. Мар'янське за рахунок субвенції на формування інфраструктури Зеленодольської ОТГ 327369,37 грн.;
- капітальний ремонт адміністративної будівлі Зеленодольської міської ради, за адресою: с. В. Костромка, вул. Фартушного,19, за рахунок субвенції на формування інфраструктури ОТГ 532141,00 грн.;
- капітальний ремонт санвузлів Зеленодольської ЗШ № 2 за рахунок субвенції на формування інфраструктури Зеленодольської ОТГ 119790,90 грн.;
- кап ремонт системи опалення ПК «Ювілейний» 137415,60 грн.;
- придбання робочої станції для оформлення та видачі паспортних документів(закордонних паспортів) та обладнання до неї 459523,57 грн. [67].

Серед можливостей, які дозволяють краще орієнтуватися в змінах, які відбуваються в місцевому самоврядуванні, сучасній практиці муніципального менеджменту, важливим є закордонні відрядження представників українських громад. До такої практики зверталися й представники нашої громади з метою ознайомлення з досвідом зарубіжних країн щодо децентралізації.

Так, Програма USAID/DOBRE допомагає українським громадам опанувати польський досвід децентралізації та розвитку гмін (аналог українських громад). Цей компонент забезпечує Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej FRDL Польська фундація розвитку місцевої демократії FRDL.

Представники українських громад в рамках навчального туру з місцевого економічного розвитку відвідали польські гміни, ознайомилися з кращими історіями успіху та прикладами співпраці влади з місцевою громадою, бізнесом, ділилися власним досвідом. Про результати навчального візиту та можливості запровадження певних заходів в Зеленодольській ОТГ звітував фахівець з місцевого економічного розвитку Зеленодольської ОТГ, під час засідання робочої групи з місцевого економічного розвитку. Після презентації, спільно з робочою групою, було розглянуто та обговорено Програму місцевого економічного розвитку Зеленодольської ОТГ, яку розроблено в рамках Програми DOBRE, а також доповнено план заходів до неї. Мета даної програми – оцінити більш детально економічний потенціал об'єднаної громади, створити робочі місця, в тому числі, поза межами сільськогосподарського виробництва, переглянути можливі наявні та перспективні точки розвитку, оцінити ресурсне забезпечення тих чи інших напрямків діяльності та конкретних видів бізнесу, підготувати заготовки проектних пропозицій для полегшення пошуку додаткового фінансування або інвестиційних ресурсів [81].

Зеленодольська ОТГ увійшла до переліку громад-партнерів Програми місцевого системного розвитку, що виконується Фондом та партнерами в рамках проекту USAID «Підтримка аграрного і сільського розвитку» (в рамках Програми DOBRE). Програма та визначені партнерські ОТГ працюють над створенням передумов для залучення інвестицій. Ключовими практичними

задачами в рамках реалізації Програми є забезпечення вільного доступу до інформації про наявні ресурси в громаді мешканцям громади та представникам бізнесу, а також запровадження прозорого механізму управління земельними та іншими ресурсами, що має на меті потенційне збільшення бюджетних надходжень громади [81].

Отже, перелічене вище (досягнення, реалії, плани на майбутнє тощо) формує реальні можливості та ресурси для створення кращих умов життя, роботи, відпочинку жителям Зеленодольської ОТГ. Основними прагненнями подальшого розвитку громади є забезпечення якості життя, цінування традицій, втілення інновацій. Серед здобутків періоду становлення ОТГ можна віднести співпрацю з надійними партнерами, залучення інвестицій. Важливим здобутком стало підвищення рівня відкритості та доступності влади, залучення жителів громади до вирішення питань місцевого значення. Це підтверджується, зокрема, змістовністю та інформативним наповненням офіційного сайту Зеленодольської міської ОТГ. За посиланням <http://zelenodolsk.com.ua/contacts/> працює сервіс «Зворотний зв'язок», за допомогою якого є можливість у формі електронного листа звернутися до керівництва громади. На сторінці Зеленодольської міської ОТГ в соціальній мережі Фейсбук @zelenodolskagromada працює сервіс «Відправити повідомлення», у повній мірі висвітлюється діяльність міської ради та її виконавчого комітету, що підтверджує пріоритетність принципів відкритості та прозорості у діяльності керівництва громади. Ці сторінки оновлюються щодня та постійно перебувають в режимі онлайн. Приймальня виконкому Зеленодольської міськради, відділ (центр) надання адміністративних послуг мають мобільні телефонні номери, на які може звернутися будь-яка людина для отримання відповідної інформації. Дослідження підтверджує висновок про позитивні результати діяльності органів місцевого самоврядування Зеленодольської міської ОТГ щодо сприяння залученню жителів до вирішення питань розвитку громади.

Висновки до розділу 3

На основі аналізу особливостей створення та розвитку Зеленодольської міської ОТГ розкрито основні проблеми та здобутки на шляху об'єднання громад. Зеленодольська міська ОТГ повноцінно функціонує з 2016 р. Об'єднання стало одним із визначальних чинників підвищення спроможності громади щодо вирішення питань місцевого значення. Результатом об'єднання стало значне зміцнення кадрового та фінансового ресурсу громади, активізація діяльності щодо застосування інструментів залучення інвестицій тощо. При формуванні дохідної частини бюджету новими надходженнями до загального фонду бюджету стали: 60 % податку на доходи з фізичних осіб, який ще в 2015 р. зараховувався до районного бюджету; медичної, освітньої та інфраструктурної субвенцій.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі вдалося досягти поставленої мети, яка полягає у вивченні досвіду реформи місцевого самоврядування на рівні територіальної громади та визначенні перспективних напрямів розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади в Україні. Результати дослідження дають змогу зробити наступні висновки.

1. Дослідження свідчить, що ключовим поняттям вітчизняної системи місцевого самоврядування є територіальна громада, яка є первинним елементом цієї системи. До складу територіальних громад належать громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, що об'єднані фактом постійного проживання на території населеного пункту (села, селища або міста) та спільністю місцевих інтересів. На рівні територіальної громади відбувається постійне вирішення питань, проблем забезпечення умов життя, реалізація прав і свобод людини та інтересів окремих жителів та громади в цілому. Розкрито, що вирішення питань місцевого значення на базовому рівні місцевого самоврядування здійснюється на основі різних форм безпосередньої та представницької демократії. На базовому рівні діють представницькі органи місцевого самоврядування – сільські, селищні, міські ради та виконавчі органи цих рад.

Територіальна громада як елемент системи місцевого самоврядування зазнає значних змін, пов'язаних із зміцненням матеріально-фінансового забезпечення, укрупненням територій громад на основі добровільного об'єднання, муніципальним співробітництвом, розширенням форм прямої участі жителів у вирішенні питань місцевого значення тощо. Крім того, в результаті реформи, базовий рівень доповнився таким елементом місцевого самоврядування як староста.

2. У роботі проаналізовано конституційно-правові основи регулювання статусу територіальної громади в Україні. Аналіз свідчить, що за останні роки відбулося значне оновлення законодавчої бази у сфері місцевого

самоврядування. Більшість прийнятих нормативно-правових актів та змін в законодавстві стосуються різних аспектів організації й функціонування місцевого самоврядування на рівні територіальної громади. До переліку основних змін належить наступне: регулювання питань добровільного об'єднання територіальних громад та співробітництва територіальних громад; уточнення переліку повноважень сільських, селищних, міських рад; визначення ролі, місця й повноважень старости; удосконалення норм щодо матеріального та фінансового забезпечення територіальних громад тощо. Прийняття зазначених документів спрямовано на зміцнення статусу територіальної громади, забезпечення її ресурсної спроможності щодо вирішення питань місцевого значення. Одним з прикладів, що підтверджують такий висновок, є віднесення територіальної громади до суб'єктів транскордонного співробітництва, що законодавчо закріплено в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні».

3. У роботі розкрито сутність та завдання реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на рівні територіальної громади. Узагальнення матеріалу дозволяє визначити наступні напрями, які запроваджено для забезпечення спроможності територіальних громад: створення об'єднаних територіальних громад; розширення повноважень сільських, селищних, міських рад; запровадження низки механізмів щодо зміцнення фінансово-матеріального забезпечення громад; розвиток практики співробітництва територіальних громад за п'ятьма формами такого муніципального співробітництва; формування підходів та вимог до об'єднаних територіальних громад щодо планування розвитку; розширення переліку засобів участі мешканців в процесі прийняття управлінських рішень з найбільш важливих питань життєдіяльності громади; формування організаційних основ здійснення громадського контролю за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Це забезпечує оновлення підходів до управлінської діяльності з вирішення питань місцевого значення, зокрема, що стосується управління об'єктами комунальної власності, надання

адміністративних, соціальних послуг жителям територіальних громад, планування розвитку тощо. Крім того, зміни, які відбуваються сприяють формуванню розуміння відповідальності територіальних громад за те, що відбувається на відповідній території, важливості участі в формах місцевої демократії.

4. Дослідження зарубіжного досвіду реформи місцевого самоврядування дозволяє зробити висновок про схожість проблем, завдань і вимог, які висувались до системи місцевого самоврядування, як в зарубіжних країнах, так і в Україні. Головними завданнями реформи було: створення належної територіальної основи для ефективного функціонування органів публічної влади; зміцнення організаційних, правових засад діяльності органів місцевого самоврядування та забезпечення їх більшого орієнтування на підвищення рівня надання публічних послуг громадянам за місцем проживання тощо. Виконання зазначених завдань здійснювалося на основі двох ключових підходів: зміна територіальних меж населених пунктів, їх укрупнення; розвиток договірних відносин між муніципалітетами та запровадження різних форм міжмуніципального співробітництва. Важливим є те, що більшість зарубіжних країн застосовувала одночасно обидва підходи. У роботі простежено відповідність зарубіжному досвіду вітчизняної практики застосування зазначених підходів. Слід відзначити, що важливим результатом реформ місцевого самоврядування став розвиток місцевої демократії, зміцнення інституту місцевого самоврядування та його ролі в забезпеченні розвитку територій.

5. На основі аналізу особливостей створення та розвитку Зеленодольської міської ОТГ розкрито основні проблеми та здобутки на шляху об'єднання громад. Зеленодольська міська ОТГ повноцінно функціонує з 2016 р. Об'єднання стало одним із визначальних чинників підвищення спроможності громади щодо вирішення питань місцевого значення. Результатом об'єднання стало значне зміцнення кадрового та фінансового ресурсу громади, активізація діяльності щодо застосування інструментів залучення інвестицій тощо. При

формуванні дохідної частини бюджету новими надходженнями до загального фонду бюджету стали: 60 % податку на доходи з фізичних осіб, який ще в 2015 р. зараховувався до районного бюджету; медичної, освітньої та інфраструктурної субвенцій.

З метою підвищення рівня якості послуг, створено відділ (центр) надання адміністративних послуг, основним принципом діяльності якого є застосування клієнтоорієнтованого підходу. Поряд із тим, в роботі з персоналом, однією з основних проблем є забезпечення навчання кадрів в нових сферах діяльності, які стосуються повноважень, закріплених за базовим рівнем місцевого самоврядування в процесі децентралізації. Так, державні органи, що відповідають за навчання кваліфікованих кадрів, не передбачають в своїх програмах відповідні категорії посад за напрямками, що є новими для місцевого самоврядування.

В громаді розроблено та затверджено Стратегію розвитку Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади до 2028 року. З метою залучення найбільшої кількості активних небайдужих до життя громади мешканців, та в подальшому урахування їхньої думки, в соціальній мережі Фейсбук, окрім офіційної сторінки Зеленодольської ОТГ, створено групу «Стратегія розвитку Зеленодольської міської ОТГ» за посиланням <https://www.facebook.com/groups/147652719287751/>. Громада активно співпрацює з: компанією ДТЕК; програмою DOBRE «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність»; державними органами для залучення державних коштів (державна субвенція на розвиток інфраструктури ОТГ); полтавським благодійним фондом «Ініціатива». Щорічно проводиться конкурс грантів «Громада своїми руками».

В культурно-спортивному житті громада кожного року влітку проводить фестиваль «Енерджі Фест: Нова Генерація», який поєднує в собі музику і спорт, мистецтво і науку, старовинні традиції і сучасний світогляд. Цей захід об'єднує жителів міста та цілі громади. У місті, також, реалізовано соціальний проект із розвитку футболу «Давай, грай!», заснований ФК ШАХТАР, який спрямовано

на безкоштовні заняття футболу для дітей. Проект сприяє підтримці здорового способу життя.

Досягнення та плани на майбутнє Зеленодольської ОТГ спрямовані на всебічний розвиток реальних можливостей та ресурсів громади для забезпечення якісних умов життя, роботи на основі цінування традицій та втілення інновацій. Зв'язок між владою та жителями забезпечується змістовним офіційним сайтом Зеленодольської міської ОТГ, на якому за посиланням <http://zelenodolsk.com.ua/contacts/> працює сервіс «Зворотній зв'язок», за допомогою якого є можливість у формі електронного листа звернутися до керівництва громади. На сторінці громади в соціальній мережі Фейсбук @zelenodolskagromada працює сервіс «Відправити повідомлення», де висвітлюється діяльність міської ради, її виконавчого комітету. Приймальня виконкому Зеленодольської міськради, відділ (центр) надання адміністративних послуг відкриті для звернень жителів щодо отримання інформації. Практика свідчить про зростання активності участі жителів в процесі прийняття рішень з питань розвитку громади.

Дослідження підтверджує висновок, що аналіз, планування та вибір найефективніших інструментів сталого розвитку є запорукою розвитку спроможної, інвестиційно привабливої Зеленодольської ОТГ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 14 січня у селі Велика Костромка відбулася довгоочікувана освітня подія – відкриття навчально-виховного комплексу / Зеленодольська міська об'єднана територіальна громада. – Режим доступу : https://www.facebook.com/zelenodolskagromada/posts/748545152184864?__tn__=-UC-R. – Назва з екрану.

2. Александрова А. Територіальна громада в умовах децентралізації влади в Україні / А. Александрова // Розвиток форм і методів сучасного менеджменту в умовах глобалізації: Матеріали 9-ї Наук.-практ. Інтернет-конф. – Дніпро, 20-21.11.2021: тези доповідей (Том 2) С. 51-54.

3. Василенко Л. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування / Л. Василенко, М. Добровінський // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 3. – С. 123 – 126 с. – Режим доступу : <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2017/3/28.pdf>.

4. Верховна Рада підтримала законопроект щодо передачі органам місцевого самоврядування більших повноважень з надання послуг [Електронний ресурс]. Сайт децентралізація. – Режим доступу : <https://decentralization.gov.ua/news/401>. – Назва з екрану.

5. Волошинський Б. Окремі аспекти впровадження Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» : презентація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.if.gov.ua/files/Презентація ЗУ про добр. об. тер.pdf>.

6. Група «Стратегія розвитку Зеленодольської міської ОТГ» в соціальній мережі Facebook. – Режим доступу : <https://www.facebook.com/groups/147652719287751/>.

7. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. С. Г. Серьогіної. – Харків : Право, 2005. – 256 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://radnuk.info/pidrychnuku/482-bydivnutstvo.html>.

8. Децентралізація в Україні. Досягнення, надії і побоювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.international-alert.org/sites/default/files/Ukraine_Decentralisation_UK_2017.pdf.

9. Децентралізація влади в Україні як механізм розвитку громади : наук. роб. / В. С. Лесюк ; наук. кер-к : к.е.н., доцент О. В. Калініченко – Київ : ПДАА, 2017. – 41 с. – Режим доступу : <http://www.oblrada.pl.ua/uploads/Istud/2017/07.pdf>.

10. Децентралізація по-французьки. Чи можна замінити реформу адміністративно-територіального устрою міжмуніципальним співробітництвом?? – Режим доступу : <https://www.csi.org.ua/articles/detsentralizatsiya-po-frantsuzky1-chy-mo/>. – Назва з екрану.

11. Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 трав. 2014 р. № 523. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/523-2014-p>.

12. Деякі питання реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 верес. 2016 р. № 688-р – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2016>.

13. Дорогі гості завжди бажані / Зеленодольська міська об'єднана територіальна громада. – Режим доступу : https://www.facebook.com/zelenodolskagromada/posts/750427648663281?__tn__=K-R. – Назва з екрану.

14. Європейська Хартія місцевого самоврядування : прийн. 15 жовт. 1985 р. у м. Страсбург. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

15. Зеленодольська міська об'єднана територіальна громада. Офіційний сайт. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua>.

16. Зіллер Жак. Політико-адміністративні системи країн ЄС. Порівнял. аналіз / Жак Зіллер ; пер. з фр. В. Ховхуна. – Київ : Основи, 1996. – 420 с.
17. Конституція України : прийн. на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. : зі змінами згідно закону України від 21 лют. 2014 р. № 742-VII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
18. Курочкин А. В. Опыт муниципального реформирования в государствах Балтийской Европы / А. В. Курочкин, Е. О. Курочкина // Полис. – 2003. – № 3. – С. 89 – 97.
19. Литвинюк О. О. Проблеми та перспективи роботи Центру надання адміністративних послуг у м. Лисичанську : інформація станом на 27 квіт. 2017 р. – Режим доступу : <http://adminposluga.lis.lurenet.ua/news-269>. – Назва з екрану.
20. Лобова М. Відповіді на актуальні запитання щодо реалізації Закону України «Про співробітництво територіальних громад» / М. Лобова, Ю. Заліський, В. Козіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/Spivrobotniictvo_ter_gromad_27.12.17.pdf.
21. Местное самоуправление в Швеции: традиции и реформы / С. Хэггрут, К. Крунваль и др. – Стокгольм : Швед. Ин-т, 2000. – 120 с.
22. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / [редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.]; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. – Київ : НАДУ, 2014. – 128 с. – Режим доступу : http://academy.gov.ua/doc/koment-inter_prezident/2014/koment_iner_prezident_2014_05_16_1.pdf.
23. Об'єднані територіальні громади. Сайт Децентралізація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://decentralization.gov.ua/gromadas>.
24. Пігуль Н. Г. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ / Н. Г. Пігуль, О. В. Люта // Гроші, фінанси і кредит. – 2016. – Вип. 9. – С. 684 – 688. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/140.pdf>.

25. Підсумки підведено, орієнтири намічено / Зеленодольська міська об'єднана територіальна громада. – Режим доступу : https://www.facebook.com/zelenodolskagromada/posts/737028850003161?__tn__=K-R. – Назва з екрану.

26. Повідомлення про підсумки голосування та результати виборів депутатів Зеленодольської міської ради Апостолівського району Дніпропетровської області : повідомлення Зеленодольської міської виборчої комісії. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/результати-виборів/>.

27. Повідомлення про підсумки голосування та результати виборів Зеленодольського міського голови Апостолівського району Дніпропетровської області : повідомлення Зеленодольської міської виборчої комісії. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/результати-виборів/>.

28. Погорілко В. Ф. Муніципальне право України : підручник / В. Ф. Погорілко. – Київ, Юрінком-Інтер, 2006. – 592 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://pidruchniki.com/158407208484/pravo/munitsipalne_pravo_ukrayini.

29. Про адміністративні послуги : закон України від 6 верес. 2012 р. № 5203-VI. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.

30. Про бюджет Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади на 2016 рік : рішення Зеленодольської міської ради від 24 груд. 2015 р. № 44. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/>.

31. Про бюджет об'єднаної територіальної громади на 2019 рік : рішення Зеленодольської міської ради від 19 груд. 2018 р. № 909. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/>.

32. Про визначення повноважень депутатів Зеленодольської міської ради VII скликання : рішення Зеленодольської міської ради від 17 листоп. 2015 р. № 2. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/>.

33. Про визначення повноважень Зеленодольського міського голови : рішення Зеленодольської міської ради від 17 листоп. 2015 р. № 1. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/>.

34. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів до місцевих бюджетів : закон України від 8 верес. 2016 р. № 1509-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1509-19>.

35. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад : закон України від 26 листоп. 2015 р. № 837-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/837-19>.

36. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин : закон України від 28 груд. 2014 р. № 79-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.

37. Про внесення змін до деяких законів України щодо організації проведення перших виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів : закон України від 4 верес. 2015 р. № 676-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/676-19>.

38. Про внесення змін до деяких законів України щодо транскордонного співробітництва : закон України від 4 верес. 2018 р. № 515-VIII. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2515-19>.

39. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо добровільного приєднання територіальних громад : закон України від 9 лют. 2017 р. № 1851-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1851-19>.

40. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг : закон України від 10 груд. 2015 р. № 888-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-19>.

41. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо статусу старости села, селища : закон України від 9 лют. 2017 р. № 1848-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1848-19>.

42. Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : закон України від 26 листоп. 2015 р. № 834-VIII. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/834-19>.

43. Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень із державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань : закон України від 26 листоп. 2015 р. № 835-VIII. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-19>.

44. Про внесення змін до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» щодо добровільного приєднання територіальних громад сіл, селищ до територіальних громад міст республіканського Автономної Республіки Крим, обласного значення» : закон України від 3 квіт. 2018 р. № 2379-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2379-19>.

45. Про внесення змін до Положення про виконавчий комітет Зеленодольської міської ради : рішення Зеленодольської міської ради від 14 січ. 2016 р. № 57. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/>.

46. Про внесення змін до структури та штатної чисельності апарату управління виконавчого комітету Зеленодольської міської ради : рішення Зеленодольської міської ради від 28 листоп. 2018 року № 877. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/>.

47. Про внесення змін до штатного розпису апарату управління Зеленодольської міської ради : рішення Зеленодольської міської ради від 18 груд. 2015 р. № 26. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/>.

48. Про всеукраїнський та місцеві референдуми за народною ініціативою : проект Закону України від 3 квіт. 2015 р. № 2535. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=54645.

49. Про добровільне об'єднання територіальних громад : закон України від 5 лют. 2015 р. № 157-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

50. Про добровільне об'єднання територіальних громад : рішення Зеленодольської міської ради від 30 лип. 2015 р. № 1053. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/>.

51. Про заміщення вакантних посад посадових осіб апарату управління виконавчого комітету Зеленодольської міської ради : розпорядження Зеленодольського міського голови від 15 лют. 2016 р. № 46/02-03. – Архів виконавчого комітету Зеленодольської міської ради.

52. Про засади державної регіональної політики : закон України від 5 лют. 2015 р. № 156-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.

53. Про затвердження вимог до підготовки технологічної картки адміністративної послуги : постанова Кабінету Міністрів України від 30 січ. 2013 р. № 44. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2013>.

54. Про затвердження міських програм на 2019 рік та внесення змін до програми розвитку освіти Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади на 2016 – 2021 роки : рішення Зеленодольської міської ради від 19 груд. 2018 р. № 908. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/>.

55. Про затвердження переліку штатних одиниць апарату управління виконавчого комітету Зеленодольської міської ради : розпорядження Зеленодольського міського голови від 28 лип. 2015 р. № 148/02-03. – Архів виконавчого комітету Зеленодольської міської ради.

56. Про затвердження Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні : постанова Верховної Ради України від 17 груд. 1993 р. № 3748. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3748-12>.

57. Про затвердження Положення про старосту : рішення Зеленодольської міської ради від 24 лют. 2016 р. № 68. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/>.

58. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного порталу адміністративних послуг : постанова Кабінету Міністрів України від 3 січ. 2013 р. № 13. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/13-2013>.

59. Про затвердження Порядку ведення Реєстру адміністративних послуг : постанова Кабінету Міністрів України від 30 січ. 2013 р. № 57. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57-2013>.

60. Про затвердження Порядку проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під час розроблення проектів містобудівної документації на місцевому рівні : постанова Кабінету Міністрів України від 25 трав. 2011 р. № 555. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-2011>.

61. Про затвердження Примірного положення про центр надання адміністративних послуг : постанова Кабінету Міністрів України від 20 лют. 2013 р. № 118. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/118-2013>.

62. Про затвердження Примірного регламенту центру надання адміністративних послуг : постанова Кабінету Міністрів України від 1 серп. 2013 р. № 588. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2013>.

63. Про затвердження результатів виборів депутатів Зеленодольської міської ради Апостолівського району Дніпропетровської області : постанова Зеленодольської міської виборчої комісії від 28 жовт. 2015 р. № 33. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/постанови-та-протоколи-міської-виборчої-комісії/>.

64. Про затвердження результатів виборів Зеленодольського міського голови : постанова Зеленодольської міської виборчої комісії від 28 жовт. 2015 р. № 31. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/постанови-та-протоколи-міської-виборчої-комісії/>.

65. Про затвердження Статуту Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади : рішення Зеленодольської міської ради від 22 квіт. 2016 р. № 144. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/>.

66. Про затвердження стратегії розвитку Зеленодольської міської ради : рішення Зеленодольської міської ради від 20 груд. 2016 р. № 353. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/стратегія-розвитку-зеленодольської-територіальної-громади-до-2020-року-розроблена-за-підтримки-компанії-дтек/>.

67. Про затвердження Стратегії сталого розвитку Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади на 2018 – 2028 роки : рішення Зеленодольської міської ради від 25 квіт. 2018 р. № 713 – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/стратегія-сталого-розвитку-зеленодольської-отг-в-рамках-dobre/>.

68. Про звіт міського голови про роботу виконавчого комітету Зеленодольської міської ради : рішення виконавчого комітету Зеленодольської міської ради від 18 груд. 2018 р. № 203. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/>.

69. Про місцеве самоврядування в Україні : закон України від 21 трав. 1997 р. № 280. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.

70. Про місцеві вибори : закон України від 14 лип. 2015 р. № 595-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.

71. Про оголошення початку виборчого процесу перших виборів старост : постанова Зеленодольської міської виборчої комісії від 14 трав. 2016 р. № 1. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/постанови-та-протоколи/>.

72. Про передачу із спільної власності територіальних громад міст, сіл та селищ Апостолівського району у власність об'єднаних територіальних громад бюджетних установ, що знаходяться на їх території : рішення Апостолівської районної ради від 21 груд. 2015 р. №20-2/VII. – Архів виконавчого комітету Зеленодольської міської ради.

73. Про План законодавчого забезпечення реформ в Україні : постанова Верховної Ради України від 4 черв. 2015 р. № 509-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-19>.

74. Про початок виборчого процесу чергових виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів 25 жовтня 2015 року : постанова Центральної виборчої комісії від 29 серп. 2015 р. № 209. – Режим доступу : <http://www.cvk.gov.ua/pls/acts/ShowCard?id=41113&what=0>.

75. Про призначення перших місцевих виборів старост : рішення Зеленодольської міської ради від 22 квіт. 2016 р. № 145. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/>.

76. Про прийняття до комунальної власності : рішення Зеленодольської міської ради від 14 січ. 2016 р. № 55. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/>.

77. Про співробітництво територіальних громад : закон України від 17 черв. 2014 р. № 1508-VII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.

78. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-п>.

79. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014>.

80. Про тимчасове виконання обов'язків старост : рішення Зеленодольської міської ради від 17 листоп. 2015 р. № 11. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/>.

81. Про утворення старостинських округів на території Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади : рішення Зеленодольської міської ради від 24 листоп. 2017 р. № 603. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/рішення-міської-ради-1/>.

82. Програма USAID/DOBRE надає можливості для розумного розвитку громад, а також допомагає українським громадам опанувати польський досвід децентралізації та розвитку гмін (аналог українських громад) / Зеленодольська міська об'єднана територіальна громада. – Режим доступу : https://www.facebook.com/zelenodolskagromada/posts/732797810426265?__tn__=-UC-R. – Назва з екрану.

83. Прокопенко Л. Л. Досвід реформування місцевого управління в країнах Європейського Союзу / Л. Л. Прокопенко // Аспекти публічного управління. – 2015. – Т. 3. – № 4. – С. 93 – 101. – Режим доступу : <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/156>.

84. Результати виборів старост сіл Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади : постанова Зеленодольської міської виборчої комісії від 4 лип. 2016 р. № 14. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/постанови-та-протоколи/>.

85. Результати виборів старост сіл Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади : постанова Зеленодольської міської виборчої комісії від 4 лип. 2016 р. № 15. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/постанови-та-протоколи/>.

86. Результати виборів старост сіл Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади : постанова Зеленодольської міської виборчої комісії від 12 лип. 2016 р. № 17. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/постанови-та-протоколи/>.

87. Результати виборів старост сіл Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади : постанова Зеленодольської міської виборчої комісії 12 лип. 2016 р. № 18. – Режим доступу : <http://zelenodolsk.com.ua/постанови-та-протоколи/>.

88. Рішення Конституційного Суду України від 19 квітня 2001 р. по справі № 1-30/2001. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-01>.

89. Розвиток міжмуніципального співробітництва: вітчизняний та зарубіжний досвід / В. В. Толкованов, Р. Герцог, А. К. Кук, В. О. Купрій, Е. Р. Рахімулов ; під ред. В. В. Толкованова. – Київ : Крамар, 2011. – 261 с.

90. Система місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс] Сайт Юридичні послуги Online. – Режим доступу : http://jurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/dergh_bud/80.php. – Назва з екрану.

91. Скупченко Д. О. Нормативно-правове забезпечення розвитку територіальних громад в Україні / Д. О. Скупченко // Теорія та практика державного управління. – 2017. – № 2(57). – С. 1 – 7. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-2/doc/3/07.pdf>.

92. Спрощення процедури добровільного приєднання територіальних громад сіл, селищ до міст обласного значення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3665:zakonodavchi-novatsiji-v-sferi-detsentralizatsiji&catid=8&Itemid=350. – Назва з екрану.

93. Ткачук А. Державна регіональна політика та розвиток територій в умовах змін. Спеціально для об'єднаних територіальних громад [Електронний ресурс]. Сайт децентралізація. - Режим доступу : <https://decentralization.gov.ua/news/1759>.

94. Центри надання адміністративних послуг: створення та організація діяльності : практич. посіб., видання 2-ге, доповн. і доопрац. / І.І. Бригілевич, С. І. Ванько, В. А. Загайний, І. Б. Коліушко, О. В. Курінний, В. О. Стоян, В. П. Тимощук, Д. Шиманке / за заг. ред. В. П. Тимощука. – Київ : СПД Москаленко О.М., 2011. – 432 с.

95. Черкасов А. Сравнительное местное управление: теория и практика / А. Черкасов. – Москва : Форум – Инфра-М, 1998. – 168 с.

96. Ярмиш О. Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : підручник / О. Н. Ярмиш, В. О. Серьогін. – Харків : Вид-во Національного ун-ту внутр. справ, 2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://books.br.com.ua/2809>.

ДОДАТКИ

Загальні дані
Зеленодольської міської об'єднаної територіальної громади

Показники	Значення показників
1. Чисельність населення, у тому числі:	20137
дітей дошкільного віку	1437
дітей шкільного віку	1948
пенсіонерів	5833
осіб працездатного віку	10919
2. Кількість населених пунктів, що входять до складу спроможної територіальної громади	4
3. Обсяг доходів (розрахунково) спроможної територіальної громади, усього, тис. грн, у тому числі:	82704,16
сформованих відповідно до статті 64 Бюджетного кодексу України	74792,41
бюджету розвитку	6840,75
базової дотації	0
реверсна дотації	-1928,2
4. Площа спроможної територіальної громади, кв.км	311,91
5. Кількість закладів, що утримуються за рахунок бюджету органів місцевого самоврядування, усього одиниць, у тому числі:	27
школи I-III ступенів	5
школи I-II ступенів	0
Ліцеї-інтернати	1
школи I ступеня	1
дитячі садки	6
заклади позашкільної освіти	2
культури	8
фізичної культури	1
фельдшерсько-акушерські пункти	-
Центр первинної медико-санітарної допомоги, амбулаторії	3
лікарні	0
станції швидкої допомоги	0
6. Кількість закладів, що утримуються за рахунок бюджету органів місцевого самоврядування, усього одиниць, у тому числі:	0
правоохоронних органів	0
реєстрації актів громадянського стану та майнових прав	0
пенсійного фонду	0
соціального захисту населення	0
протипожежної безпеки	0
казначейства	0
7. Наявність приміщень, придатних для розміщення органів місцевого самоврядування	3
8. Кількість робочих місць, всього	2340
У сфері державного управління, місцевого самоврядування, надання	49

адміністративних послуг				
У сфері освіти та культури		509		
У сфері охорони здоров'я		32		
У сфері промисловості		1343		
У сфері сільського господарства та сільгосп. переробки				
Самозайняте населення: приватні підприємці та фермери		368		
Земельні ресурси				
Назва населеного пункту	Всього	Під забудовою	Інше	Вільних земель
м. Зеленодольськ	3228,3	163,9га		-
с. Мала Костромка	525	98,92 га		-
с. Мар'янське	15600,1 га	150,19 га.	15449,1га	-
с. Велика Костромка	11838га,	270.0 га	9093,8 га	13,40 га.
Всього	31191,4	683,01		
Населення				
Назва населених пунктів	Всього населення	Населення працездатного віку	Дітей	пенсіонерів
м. Зеленодольськ	13378	7448	2306	4261
с. Мала Костромка	637			
с. Велика Костромка	2385	1423	344	618
с. Мар'янське	3737	2048	735	954
Всього	20137	10919	3385	5833